

156. Tiistaina 2 päivänä joulukuuta 1997

kello 20.50

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

- 1) Hallituksen esitys laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta 5256

Hallituksen esitys 111/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 35/1997 vp
Lakialoite 5, 6, 10, 32, 43, 85, 100, 118/1997 vp
Toivomusaloite 13, 20, 21, 35, 40/1996 vp, 33, 37, 51, 52, 60/1997 vp

- 2) Hallituksen esitys energiaverotusta koskevan lainsäädännön muuttamisesta 5258

Hallituksen esitys 194/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 36/1997 vp
Lakialoite 114/1997 vp

Ensimmäinen käsittely

- 3) Hallituksen esitys vuoden 1998 verosteikkolaiksi 5262

Hallituksen esitys 101/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 37/1997 vp

- 4) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja veronkantolain 12 c §:n muuttamisesta 5272

Hallituksen esitys 102/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 38/1997 vp
Lakialoite 77/1996 vp, 3, 19, 45, 90, 102, 111, 125/1997 vp
Toivomusaloite 41, 42, 45/1997 vp

- 5) Hallituksen esitys kuntajakolainsäädännön uudistamiseksi 5273

Hallituksen esitys 135/1997 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 24/1997 vp

- 6) Hallituksen esitys laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta 5280

Hallituksen esitys 207/1997 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 25/1997 vp

- 7) Hallituksen esitys laiksi kalastuslain muuttamisesta 5284

Hallituksen esitys 143/1997 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 13/1997 vp

- 8) Hallituksen esitys laeiksi kuntoutuks-
rahalain 31 §:n poikkeuksellisesta sovelta-
misesta sekä työntekijäin eläkemaksun ja
palkansaajan työttömyysvakuutusmak-
sun huomioon ottamisesta eräissä päivä-
rahoissa 5286

Hallituksen esitys 153/1997 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 28/1997 vp

- 9) Hallituksen esitys vuonna 1998 perit-
täviä sosiaaliturvamaksuja ja kansanelä-
kelaitoksen rahoitusta koskevaksi lainsää-
dännöksi ”

Hallituksen esitys 165/1997 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 29/1997 vp
Lakialoite 1, 44/1997 vp
Toivomusaloite 259, 265, 285/1997 vp

- 10) Hallituksen esitys laiksi laitteiden
energiatehokkuudesta 5289

Hallituksen esitys 220/1997 vp
Talousvaliokunnan mietintö 33/1997 vp

11) Hallituksen esitys luottolaitostoi-
minnasta annetun lain ja sijoituspalvelu-
yrityksistä annetun lain sekä eräiden niihin
liittyvien lakien muuttamisesta 5289

Hallituksen esitys 208/1997 vp
Talousvaliokunnan mietintö 34/1997 vp

Mietintöjen pöydällepano

12) Hallituksen esitys laiksi maatalou-
den tutkimuskeskuksesta „

Hallituksen esitys 198/1997 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö
14/1997 vp

13) Hallituksen esitys laiksi siemen-
kauppalain muuttamisesta „

Hallituksen esitys 211/1997 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö
15/1997 vp

14) Hallituksen esitys laiksi Opetusalan
koulutuskeskuksesta „

Hallituksen esitys 127/1997 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 21/1997 vp

15) Hallituksen esitys laiksi vuorottelu-
vapaakoikeilusta annetun lain 2 ja 17 §:n
muuttamisesta „

Hallituksen esitys 203/1997 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 13/1997
vp
Lakialoite 22/1997 vp
Toivomusaloite 320, 325, 326/1997 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi
ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysis-
tuntoon.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 111/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 35/1997 vp
Lakialoite 5, 6, 10, 32, 43, 85, 100, 118/1997 vp
Toivomusaloite 13, 20, 21, 35, 40/1996 vp, 33, 37,
51, 52, 60/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtio-
varainvaliokunnan mietintö n:o 35. Ensin salli-
taan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdy-
tään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitte-
lyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa rouva puhe-
mies! Kuten ensimmäisessä käsittelyssä keskus-
tan taholta esitettiin, arvonlisäverolakiesitystä
pitää nyt eduskunnassa korjata. Keskusta läh-
tee siitä, että elintarvikkeiden arvonlisäveron
alentamistavoitteesta pidetään kiinni. Ehdot-
amme, että ensi vuonna lähdettäisiin jo liik-
keelle alentamalla arvonlisäverokantaa prosent-
tiyksikön. Pidämme myös aivan välttämättö-
mänä, että työvaltaisilla palvelualueilla lähde-
tään kokeilemaan alempaa verokantaa. Suo-
men pitää kulkea näissä työreformiasioissa
edelläkävijänä.

Edelleen on välttämätöntä, että pienyritysten
byrokratiaa puretaan ja näille suodaan mahdolli-
suus kevennettyyn verotusmenettelyyn. Tästä
myös tulemmme tekemään muutosesityksen. Ve-
rotusta pitää nyt uudistaa työllisyyden ehdoin ja
arvonlisäverotuksen kohdalla on aika lähteä liik-
keelle.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Tä-
stä asiasta käytiin jo ensimmäisen käsittelyn yh-
teydessä perinpohjainen keskustelu. En käy jat-
kamaan sitä enempää muuta kuin toivon tässä
vielä, että kun kohta alkaa lain yksityiskohtainen
käsittely, ne monet ajatukset, jotka hallituspuo-
lueiden eräiden edustajien kohdalla ovat erillisik-
si lakialoitteiksi asti yltäneet ennen kaikkea ruo-
an arvonlisäveron alentamiseksi, saavat käytän-
nön toimia, kun asiasta äänestetään.

Myös palvelualueiden arvonlisäverokohtelun
alentaminen ensimmäisten loppuototepalvelui-
den osalta on syytä nyt käynnistää, kun siihen

EU:kin on niin vankasti vihreää valoa näyttänyt.

Näitten ajatusten toteutumista todella toivon nyt, kun alkaa lain yksityiskohtainen käsittely.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

13 a, 72 d, 75, 77 ja 79 § hyväksytään keskustelutta.

85 §

Keskustelu:

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa rouva puhemies! Ehdotan, että pykälä saisi sen muodon kuin on mietintöön liitetystä vastalauseesta, jolloin elintarvikkeiden arvonlisäverokannan laskemisessa lähdetäisiin liikkeelle.

Ed. Pekkarinen: Rouva puhemies! Kannatan ed. Ala-Nissilän ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Ala-Nissilä ed. Pekkarisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Ala-Nissilän ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 76 jaa- ja 27 ei-ääntä; poissa 96. (Ään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

85 a §

Keskustelu:

Ed. Rehn: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 85 a § saisi sen muodon kuin on vastalauseesta.

Ed. Ala-Nissilä: Rouva puhemies! Kannatan ed. Rehnin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Rehn ed. Ala-Nissilän kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Rehnin ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 77 jaa- ja 27 ei-ääntä; poissa 95. (Ään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

85 b § hyväksytään keskustelutta.

162 §, jota ei ole mietinnössä

Keskustelu:

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä saisi sen muodon kuin on vastalauseesta ja lakialoitteesta n:o 32, jolloin pienyrityksille voitaisiin aikaansaada kevennetty ilmoitusmenettely.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Ala-Nissilän ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Ala-Nissilä ed. Pekkarisen kannattamana ehdottanut, että 162 § hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö, jossa ei ole 162 §:ää, ”jaa”; ed. Ala-Nissilän ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 81 jaa- ja 24 ei-ääntä; poissa 94. (Ään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

178 ja 179 § hyväksytään keskustelutta.

Voimaantulosäännös

Keskustelu:

Ed. Reh n : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että voimaantulosäännös hyväksyttäisiin sellaisena kuin se on esitetty vastalauseessa.

Ed. Ala - Nissilä : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Rehnin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Rehn ed. Ala-Nissilän kannattamana ehdottanut, että voimaantulosäännös hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Rehnin ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 82 jaa- ja 24 ei-ääntä; poissa 93. (Ään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys energiaverotusta koskevan lainsäädännön muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys 194/1997 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 36/1997 vp

Lakialoite 114/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 36. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitte-lyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Kun Lipposen hallitus muodostettiin ja kun vihreä liitto tuli tuon hallituksen yhdeksi hallituspuolueeksi, monet ajattelivat ja ainakin vihreä liitto antoi itse vankan aiheen ymmärtää, että suomalaisessa ympäristöpolitiikassa tapahtuisi suunnanmuutos, muutos parempaan suuntaan. Energian verotus on ehkä yksi merkittävimmistä tavoista, joilla erityisesti ilman puhtauteen tai likaisuuteen voidaan vaikuttaa.

Yliä muutama päivä sitten, itse asiassa sunnuntaipäivänä, kun ympäristöministeri Haavisto haastateltiin televisiossa hänen valmistautuessaan tärkeään ympäristökokoukseen, ministeri Haavisto jatkoi sitä tekstiä, mikä varmasti oli monilla odotuksena vihreiden tullessa hallitukseen. Ministeri Haavisto puhui sen puolesta, kuinka ympäristöverotusta täytyy muuttaa siihen suuntaan, että se on ympäristön kannalta terveempi, että se ohjaa ympäristön kannalta oikeampaan käyttäytymiseen kaikilla niillä tahoilla, jotka energiaa tuottavat.

Arvoisa puhemies! Nyt on käsittelyssä hallituksen energiaverolakiesitys. Tässä käsittelyssä on todettava, että nuo toiveet, nuo odotukset, jotka monet vihreisiin liittivät silloin, kun tämä hallitus muodostettiin, eivät totisesti ole toteutuksessa. Hallituksen energiaverolinja, joka toteutettiin kuluvan vuoden alusta lukien, muutti merkittävästi ja ratkaisevasti sitä perin ympäristöystävällistä energiaverolinjaa, joka oli tullut voimaan vuoden 94 alusta lukien. 90-luvun alussa jo omaksutut uudet energiaverolinjat saivat aikaan tuolloin vuoden 94 alusta merkittävän lisä-askelen verojärjestelmän ympäristöohjaavuuden suuntaan.

Vuoden 96 loppuun saakka tuo energiaverojärjestelmä, jossa alettiin energiaveroa periä yhtäältä sen hiilisisällön ja toisaalta energiasisällön perusteella, sai olla voimassa. Mutta vihreän liiton ainoan ministerin ollessa ympäristöministerinä tämä järjestelmä muutettiin kuluvan vuoden alusta lukien. Sen verojärjestelmän ympäristöohjaavuus poistui, ei kokonaan, mutta erittäin merkittävältä osalta. Tämä oli erittäin merkittävä taks-askel siinä hyvässä juoksussa, jonka Suomi oli läpikäynyt 90-luvun ensimmäisten vuosien aikana.

Nyt käsittelyssä oleva hallituksen esitys energiaverolainsäädännön muuttamiseksi ei olennaisesti muuta näitä virheitä, mitä kuluvan vuoden alusta lähtien voimaan saatettiin. Tämä esitys

sisältää toki muutaman pienen parannuksen, mutta kasapäin myöskin heikennyksiä siihen samaan huonoon suuntaan, jolle tielle hallitus lähti tämän vuoden alusta lukien Pekka Haaviston toimiessa ympäristöministerinä.

Hyvää tässä on se, että maakaasun veronhuojennus toteutuu pysyvästi tämän muutoksen jälkeen. Hyvää on myös se, että nimenomaan sen suoran tuen kautta, mikä veron kiristämisen kompensatioksi puun käytöstä lähinnä suurteollisuudelle osoitetaan, puun käyttö aavistuksen verran käy edullisemmaksi aikaisempaan tilanteeseen verrattuna. Mutta tämäkään pieni korjaus ei edes puun kannalta likimainkaan poista niitä haittoja ja tappioita, joita kuluva vuoden alusta voimaan tullut lainsäädäntö käytännössä merkitsi.

Tämä hallituksen esitys merkitsee myös sitä, että liikenteen energiaverotus kasvaa 820 miljoonalla markalla. Tämä esitys merkitsee myös sitä uutta lisäaskelta sillä tiellä, jolle tämän vuoden alusta astuttiin, että tänä vuonna eriytettiin energiaveron määrä sen mukaan, mikä on energian käyttökohde. Nyt kotitalouksien ja pienyritysten, lähinnä näiden, energiaverotaakka kasvaa noin 70 miljoonalla markalla. Suurkäyttäjien, energiantensiivisen teollisuuden, kohdalla vastaavaa lisäystä ei tämän esityksen seurauksena tapahdu.

Arvoisa puhemies! Kuten jo ensimmäisen käsittelyn yhteydessä täällä esitin, keskusta ei tätä mallia hyväksy. Me emme tässä esitä muutoksia hallituksen esitykseen. Me tulemme lain kolmannen käsittelyn yhteydessä esittämään tätä esitystä hylättäväksi. Millä perusteella, mikä on vaihtoehtomme?

Vaihtoehtomme on se vuoden 96 loppuun saakka voimassa ollut ympäristöohjaavampi verojärjestelmä, jonka järjestelmän verotusta olemme valmiit kiristämään sekä hiilisisältö- että energiasisältökomponenttia kiristäen ja samassa suhteessa sähköveroa kiristäen niin, että verotuotto meidän mallissamme ylittää samalle tasolle, mikä hallituksenkin esittämän energiaveron tuotto on.

Mutta meidän mallimme, niin kuin tuo 94 alusta säädetty malli, olisi ympäristöohjaavampi, ympäristöystävällisempi ja myös eri verosubjektien, energiaveron kohteiden, kannalta oikeudenmukaisempi malli. Toivon rohkeutta erityisesti vihreän liiton piirissä, jossa tiedän tämän olevan vaikea asia. Annan ymmärtämystä niille vihreän liiton edustajille, jotka ovat varmasti tehneet tässä asiassa voitavansa saadakseen oikea-

oppisemman ratkaisun. Toivon heille rohkeutta. Jos he eivät nyt uskalla tässä asiassa äänestää vastaan, ymmärrän tietyllä tavalla, että hallituspuolueen edustajille se on vaikeaa. Toivon teille kuitenkin voimia kisailussa ja taistelussa tässä asiassa, että edes jatkossa mahdollisimman nopeasti tältä — niin kuin eräs ajattelija on sanonut: hiilenmustalta — linjalta voitaisiin palata mahdollisimman nopeasti ympäristöystävällisemmälle tielle.

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Me tarvitsemme tässä maassa vanhan aluepolitiikan renessanssia ja uutta aluepolitiikkaa. Sitä olisi se, että liikennepolttoaineiden hinnat eriytetään jättämällä veronkorotus toteuttamatta Pohjois- ja Itä-Suomessa, missä vaihtoehtoista kulkumahdollisuutta ei ole työmatkojen ja asioinnin osalta ja missä matkat ovat pitemmät kuin täällä etelässä ja kulkeminen tulee kalliimmaksi.

Tulenkin esittämään, että veronkorotusta ei panna toimeen mainitsemillani alueilla, siis Pohjois- ja Itä-Suomessa.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa puhemies! Voin yhtyä edellä käytettyihin puheenvuoroihin ja valittaa sitä, että Suomessa ympäristöohjaava energiaverolinja on menetetty ja vihreän ympäristöverotuksen waterloo on nähty nyt tämän lakiesityksen ympärillä. Ei kannata enää puhua mistään vihreästä verouudistuksesta vihreän liiton toimesta ainakaan, eikä siitä ole enää valitettavasti puheita kuultukaan.

Varsinainen puheeni liittyy liikenteen polttoaineiden verotuksen lisäämiseen. Keskusta ei sitä hyväksy. Hallitus kolmella tavalla korottaa liikumisen verorasitusta: kiristämällä työmatkavähennystä 110 miljoonalla markalla, nostamalla joukkoliikenteen arvonlisäverokantaa ja ennen kaikkea nostamalla bensiini- ja dieselpolttoaineiden verotusta arvonlisäveroineen.

Keskusta on esittänyt, että tälle veronkorotukselle voidaan löytää vaihtoehto energiaverotuksen sisällä esimerkiksi, ja muitakin vaihtoehtoja on olemassa. Kun ihmisten työsuhteet ovat entistä lyhyempiä, pitäisi päinvastoin kannustaa ihmisiä hakeutumaan töihin vähän pitemmänkin etäisyyden päähän. Tässä suhteessa hallituksen verolinja on ehdottomasti väärä ja sitä ei voida, arvoisa puhemies, kyllä hyväksyä.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Hallituksen verolinja ei todellakaan ole työlsyyttä edistävä eikä työn tekemiseen kannustava,

kun ajatellaan erityisesti tässä yhteydessä liikenteen verotusta. Työmatkakustannusten verovähennysoikeuden kiristäminen, joukkoliikenteen arvonlisäveron korottaminen ja nyt sitten nestemäisten polttoaineiden veron nostaminen vaikuttavat ihmisten jokapäiväiseen työssäkäyntiin hyvin kielteisellä tavalla. Viinien verotuksen keventämiseen hallitus oli valmis lähes 100 miljoonalla markalla, mutta ei työntekijän matkakustannusten keventämiseen, vaan päinvastoin ne kiristyvät. Tämä on käsittämätön ajatus tällä kerralla, kun työllisyystilanne on se, mikä on.

Ympäristöohjauksesta ei myöskään hallituksen verolinjassa voi todellakaan puhua, päinvastoin. Sen tämä hiiltä suosiva ja vuosi sitten käsitelty hiilenmusta verouudistus todistavat. Hallituksen linja ei ole ympäristöystävällinen vihreä linja, vaan todellakin hiilenmusta linja.

Tältä pohjalta voi vain lyhyesti todeta, että tämä hallituksen esitys, johon valiokunnat, niin ympäristövaliokunta kuin valtiovarainvaliokuntakin, ovat enemmistöillään yhtyneet, on sellainen, että sitä on mahdoton tukea. Pitäisi tehdä todella vihreä verouudistus tältä osin ja ottaa työllisyyttä parantava, työntekoon kannustava, yritystoimintaa edistävä linja ja toisaalta selkeän johdonmukainen ympäristöystävällisten polttoaineiden käyttöä kannustava ja lisäävä linja.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarisen puheenvuoro oli hyvin vetoava, emotionaalinen myös, aivan oikein. Näin pitääkin olla energiaverotuksesta puheen ollen, mutta se olisi paremminkin vuosi sitten sopinut. Silloinhan nimenomaan tehtiin se hiilenmusta päätös.

Nythän oppositio esittää vastalauseessaan ainoastaan, että valiokunnan mietintöön sisältyvät lakiehdotukset hylätään. Näin ollen se tosiasia sivuutetaan, että tämä hallituksen esitys kuitenkin on sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverotuksen puolesta ympäristöohjaavampi ja kehittää lainsäädäntöä ympäristöohjaavaan suuntaan. Näin muun muassa ympäristövaliokunta yksimielisesti toteaa. Kyllä tämä esitys kuitenkin on oikean suuntainen, pieni ja riittämätön askel, se on selvä. Mutta tuo puheenvuoro ei ollut ikään kuin tästä asiasta.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Polttoaineveron korottaminen on pitkien välimatkojen Suomessa kohtalokas ratkaisu monien perheiden kannalta niin työn, harrastuksien kuin muunkin kulkemisen vuoksi. Erityisesti haluan mainita matkustamisen tarpeen työn vuoksi silloin, kun

on kyseessä työttömälle tarjotun työn vastaanottaminen. On käytännön tapauksia, joista on tullut yhteydenottoja. Yksinhuoltajaäiti esimerkiksi olisi saanut työpaikan, mutta hän olisi saanut sen parinkymmenen kilometrin päästä. Kustannukset matkustamisesta olisivat olleet sitä luokkaa, että työn vastaanottaminen toiselta paikkakunnalta ei käynyt kannattavaksi, kun otti vielä huomioon, että lastenhoitohankaluudet tulivat siihen mukaan.

Ed. S a a r i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tässä yhteydessä kiinnitän huomiota siihen, että meillä oli kyllä halua yrittää jollakin lailla löytää toimivaa ratkaisua siihen, millä tavalla joukkoliikennettä voitaisiin subventoida sen johdosta, että joukkoliikenteen arvonlisäverotusta ollaan kiristämässä. Sinnehän on saatu jonkinlainen malli, jossa alueellisten palvelujen ostoon ja kaupunkiliikenteen valtionapuun saadaan 30 miljoonaa markkaa lisää ja 5 miljoonaa markkaa kehittämishankkeisiin.

Ed. Ala-Nissilä kuvaili kyllä hallituksen verolinjaa ihan asiantuntevasti viitaten joukkoliikenteen arvonlisäverokuvioihin, polttoaineiden valmisteveron korottamiseen ja työmatkakustannusten vähennysoikeuden muutoksiin. Viimeksi mainitun vaikutus on peräti 110 miljoonaa markkaa verotusta kiristävään suuntaan.

Tähän asiaan ei kuitenkaan löytynyt hallituspuolueiden verojaoston ryhmässä sellaista konsensusta, että olisi voitu hallituksen esitystä muuttaa. Yritystä oli, ja tässä mielessä myös erilaisten subventiomallien rakentaminen johtuen EU-lainsäädännöstä sulkee pois useita käyttökelpoisia vaihtoehtoja, mistä syystä mietintöön kirjatut esitykset ovat eräällä tavalla laihoja lohjuja. Se täytyy kyllä myöntää.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! On ollut todella surullista seurata viime vuosien aikana sitä kehitystä, mitä on tapahtunut haja-asutusalueiden ihmisten mahdollisuuksissa päästä omalta asuinalueeltaan kulkemaan johonkin sinne, missä he välttämättä joutuvat käymään asioillaan. Aikaisemmin sentään linja-autoyhtiöt, kun niitä kohtuullisesti valtion taholta tuettiin, pitivät kuin herrasmiessopimuksella edes jonkinlaiset liikkumisyhteydet harvaan asutulla haja-asutusalueella. Mutta nyt on käynyt sillä tavalla, että on runsaasti paikkoja, joissa ei ole minkäänlaista linja-autoliikennettä enää. Julkinen liikenne on kuollut ja kuolee yhä enemmän, ja kun nyt vielä polttoaineeveroa nostamalla lisää

tään niiden kustannuksia, joilla on oma auto ja jotka joutuvat säännöllisesti vakinaisesti sieltä kulkemaan, niin tämä on melkoinen kulujen lisäys näille ihmisille. Tavalla tai toisella olisi pitänyt jotakin tehdä ja siihen puuttua. Kyllä tämä niin surullinen tilanne näyttää olevan, että jos tämä hallituksen esitys tällaisena menee läpi, niin yhä syvemmillä ollaan siinä kuilussa, mihin viime vuodet ovat kulkemisessa johtaneet.

Samoin on tietysti myös kysymys siitä, että kun ihmiset joutuvat yhä kauempaa hakemaan työpaikan, ihmisiä yritetään saada innostumaan ottamaan vastaan työtä kauempaakin, mutta kun polttoainekustannukset kohoavat ja toisaalta verovähennyksien suhteen ollaan kovinkin nuivia, niin ei se paljon innosta työpaikkaa hakemaan kauempaa. Nämä ovat ristiriidassa hallituksen vakuuttelujen kanssa, että ihmisiä pyritään kannustamaan aktiiviseen työnhakuun.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Lähinnä ed. Tiusanen puheenvuoron johdosta totean: Minä tiedän ensinnäkin, että ed. Tiusanen ajattelee pohjimmltaan aika pitkälti samalla tavalla kuin me kaikki keskustassa ajattelemme energiaverolinjan suhteen.

Mutta, arvoisa puhemies, kun ed. Tiusanen sanoi, että keskustan olisi tähän suuntaan, mihin nyt toimimme, pitänyt toimia viime vuonna, ed. Tiusanen, näinhän me teimme viime vuonnakin. Yritimme pitää voimassa vuonna 94 voimaan tulleen ympäristöystävällisen energiaveroratkaisun, mutta, ed. Tiusanen, teidän joukkonne kävelivät enemmistöllään meidän ja ympäristöystävällisen verolinjan yli. Te ajoitte läpi tämän linjan, jota te nyt yritätte vähän paikata, vähän ja vähän, hyvin vähän paikata.

Kun kerran on olemassa hyvä malli pohjana, vuoden 94 alusta voimaan tullut malli, niin tästä syystä keskusta omana vaihtoehtonaan esittää palaamista tähän malliin ja sen mallin rakenteen mukaan verotuksen järjestämistä niin, että sen kokonaistuotto ylittää samoihin lukemiin, mitä hallituksen esityksessä on haettu.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Ed. Saarinen totesi, että hallituspuolueiden ryhmät pyrkivät etsimään ratkaisua tähän ongelmaan, mikä hallituksen kokonaisverolinjassa on, erityisesti työmatkaliikenteen osalta, kun hallitus kiristää työmatkakustannusten verovähennysoikeutta, kiristää joukkoliikenteen arvonalisäveroä ja nyt lisää polttonesteiden verotusta, joka ennestäänkin on jo huippukorkea. Ihmetellä täy-

tyy, kun ymmärsin näistä puheenvuoroista, että vihreät, vasemmistoliitto ja sosialidemokraatit ovat sitä mieltä, että näihin pitäisi löytää kompensatiomalli, ja kun olen ymmärtänyt, että ruotsalainen kansanpuoluekin on ainakin puheissa jonkinasteisesti ympäristöystävällinen, ja kun toisaalta koko hallitus on sitoutunut työllisyyden parantamistavoitteisiin, kuka on sitten kaatanut tämän mallin tai hankkeen löytää kansantalouden ja työllisyyden kannalta järkevä, ympäristöystävällinen malli. Se ilmeisesti jää sitten kokoomuksen vastuulle. Ihanko näin tapahtuu, että koko vasemmisto ja vihreä hallitusrintama, sen johto hallituksessa, taipuu asiassa kuin asiassa tällä tavalla, vaikka täällä puhutaan kauiniisti ja maakunnissa kirjoitetaan lehtikirjoituksissa aivan päinvastaista?

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarisen kanssa hävisimme vuosi sitten sen asian. Mainitsin puheenvuorossani vain sen, että hänen puheenvuoronsa olisi sopinut paremmin vuosi sitten pidettäväksi, koska se koski sitä asiaa. Silloin hävisimme, mutta älkäämme menettäkö kuitenkin uskoamme, että parempi energiaverotus tulee.

Ed. S a a r i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ikään kuin vastauspuheenvuorona kokeneelle kansanedustajalle, entiselle ministerille Toimi Kankaanniemielle totean, että hänhän tietää pelisäännöt. Jos ei löydy valiokuntakäsittelyssä hallituspuolueiden edustajien joukossa yksimielisyyttä, niin sitten mennään paksun kirjan mukaan, ja tässä ollaan siinä tilanteessa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen yksityiskohdaiseen käsittelyyn.

Verotaulukko hyväksytään keskustelutta.

Voimaantulosäännös

Keskustelu:

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Ehdotan, että voimaantulosäännös kuuluu siten kuin laki-aloitteessa n:o 114 eli että polttonesteiden hinnan korotusta ei panna toimeen Pohjois- ja Itä-Suomessa, jossa on pitemmät matkat eikä ole vaihtoehtoja liikuntamuotoa yksityisautoille.

Ed. Kuoppa: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Tennilän tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Tennilä ed. Kuopan kannattamana ehdottanut, että voimaantulosäännökseen lisättäisiin lakialoitteen n:o 114 mukainen 2 momentti.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Tennilän ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 80 jaa- ja 23 ei-ääntä; poissa 96. (Ään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvän toisen lakiehdotuksen 7 ja 8 § sekä 8 a § ja sen edellä oleva väliotsikko ja lakiehdotuksen liitteenä oleva verotaulukko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys vuoden 1998 veroasteikkolaiksi

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys 101/1997 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 37/1997 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 37.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 4) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa rouva puhemies! Kyse on tuloverotuslakiesityksestä. Täs-

sähän on syksyn mittaan luotu aika suuria odotuksia hallituksen suunnalta siitä, että tuloverotusta kevennetään. Tässä kävi kuitenkin niin, että ainuttakaan esitystä ei nyt tuporatkaisun jälkeen tullut tuloverotuksen keventämiseksi. Ainoa muutos oli savamaksun alennus 0,4 prosenttia.

Samaan aikaan tilanne on se, että kokonaisveroaste on Lipposen hallituksen aikana noussut 2 prosenttiyksikköä korkeammalle, ennätystasolle Suomessa. Meidän olisi Suomessa välttämättä voitava uudistaa verotusta työllisyyden ehdoin, työllistämistä, työllistymistä ja yrittäjyyttä edistävällä tavalla. Hallituksen käsikirjoitus siitä, että veroratkaisut suoraan kytkettiin tupopöytäan, johti siihen, että aikataulunkin takia oli mahdotonta uudistaa verotusta ensi vuodelle. Nyt verotuksen uudistamisesta jää puuttumaan kokonaan poliittinen tahto. Se on todella onnetonta, koska meillä olisi mahdollisuus parantaa työllisyyttä uudistamalla verotusta osana laajempaa uudistusohjelmaa työllisyyden ehdoin. Itse asiassa hallitus on hukkaamassa talouden kasvun etsikkoajan uudistaa verotusta. Tämä on erittäin valitettavaa.

Verotuksen tulee olla sosiaalisesti oikeudenmukaista, työhön ja työn teettämiseen kannustavaa. Tästä syystä verokevennykset tulisi painottaa pieni- ja keskituloisiin, matalapalkka-aloille, työn tekemistä, työn teettämistä ja yrittäjyyttä edistävällä tavalla. Näyttää siltä, että seuraavan hallituksen tehtäväksi jää ansioverouudistuksen tekeminen. Keskusta omalta osaltaan siihen valmistautuu.

Viime vaalikaudella verotusta uudistettiin todella merkittävästi ja onnistuneesti siinä mielessä, että aikaansaatiin pääoma- ja yhteisöverouudistus, kiinteistöverouudistus, energiaverouudistus ja arvonnlisäverouudistus. Oli verojaostossa paljon töitä, mutta nyt olemme olleet pitkäaikaistyöttöminä verojaostossa, kun hallitus ei saa verolakeja aikaiseksi ja asioita makuutetaan tupopöydässä eikä siellä tapahdu mitään.

Voin vielä todeta sen yksityiskohdan, että eduskunta päätti korotetusta savamaksusta yksimielisesti viime vuonna, että sitä eläkeläisten osalta alennetaan prosenttiyksikkö. Näin ei tapahtunut, kun tämäkin asia kytkettiin suoraan tupopöytäan, vaan hallitus alentaa tätä korotettua savamaksua vain 0,3 prosenttia. Olen varma, että eläkeläiset eivät ole tähän tyytyväisiä ja ovat oikeutetusti petettyinä. Paljon annettiin lupaus eikä tullut tuluskukkarokaan.

Tänään on keskusteltu työmatkojen verotuk-

sesta. Tämän lain yhteydessä on nyt nimenomaan työmatkavähennyksen verotuksen kiristäminen 110 miljoonalla markalla. Työmatkavähennyshän on ollut käytännössä ennallaan 10 vuotta. Se on reaalisesti puolittunut. Nyt olisi korkea aika parantaa työmatkojen verotusoikeutta. Tämä johtuu siitä, että kustannukset ovat nousseet jatkuvasti ja ovat nyt nousussa ennen kaikkea liikenteen polttoaineiden veronkorotuksen kautta. Ajoneuvovero on myös noussut, samoin arvonnäkövero ja myös kulkuvälineiden hinnat ovat nousseet. Ihmisille on tullut työmatkakustannuksista suoranainen tuloloukkuihin: samaan aikaan, kun työsuhteet ovat entistä lyhytkestoisempia, ihmiset eivät voi muuttaa työn perään. Näin ollen olisi järkevää kannustaa ihmisiä hakeutumaan töihin, purkaa tätä tuloloukkuihin.

Hallitus toimii tässä anteeksiantamattomalla tavalla väärin päin eikä keskusta voi tätä hyväksyä. Eduskunnalla on nyt mahdollisuus vielä työmatkavähennystä korjata. Keskusta esittääkin, että työmatkavähennyksen omavastuuta ei koroteta, vaan päinvastoin alennettaisiin 300 markalla, ja näin ollen kun hallituskin esittää ylärajan nostamista, voitaisiin tässä toimia työhön kannustavalla tavalla. Tähän olisi täydet edellytykset. Valtion velkaantuminen ei tästä lisääntyisi.

Toivon, arvoisa puhemies, että eduskunta voisi tämän nyt korjata. Ed. Saarinen käytti puheenvuoron, ja sosialidemokraatit ehkä yrittivät tehdä tässä jotakin, mutta luulen, että kokoomuksen kylmään kyytiin asia kaatui eikä siinä päästy eteenpäin. Vielä pitäisi korjaamista yrittää.

Suomessa, SAK:n piirissä, EU:n piirissä, Oecd:n piirissä on toistuvasti puhuttu siitä, että tuloveroikiilaa pitäisi ensisijaisesti leikata pieni- ja keskituloisilta ja matalapalkka-aloilta. Uudet työpaikathan syntyvät matalapalkka-aloille ja naisvaltaisille aloille, palvelualoille. Kun tuloverot ovat muutoinkin kasvussa, niin tuloverotuksen kautta ei enää pitäisi niiden kasvua edistää.

Hyvä tekniikka keventää pieni- ja keskituloisten verotusta on kannustinvähennys. Sen aikaan keskusta lanseerasi tuloverotukseen, malli Pekkari, sitä voitaisiin nyt käyttää. Hallituksen esittää vuodelle 99 sen korottamista, mutta siinä menee taas vuosi hukkaan. Keskusta esittää nyt maltillisen korotuksen, noin 400 miljoonaa markkaa, vähän SAK:n mallia mukaillen, että se painotettaisiin nyt nimenomaan pieni- ja keskituloisille. Tämän päivän Suomessa on tosi-

asia se, että pienituloiset ihmiset joutuvat hakemaan toimeentulotukea maksaakseen veronsa. Ei tämä tilanne ole hyvä eikä kannustava.

Näin ollen keskusta esittää ansiotulovähennyksen korottamista. Tämä voidaan kompensoida kunnille, ja se totta kai pitää kompensoida kunnille täysimääräisesti.

Kolmas asia, mikä mielestäni on erittäin huono, on se, että kotityön verovähennysoikeus on vain toisella puolella Suomea. Toisessa osassa maata kokeillaan tukimallia, jota sitäkin kokeiltakoon, mutta se ei näytä sillä tavalla toimivan. Sen sijaan verovähennysoikeudesta on saatu hyviä kokemuksia. Kaikki edellytykset olisi ulottaa se koko maahan ja vähän korottaa sitä.

Ensimmäistä kertaa Suomessa on siis tuloverotus erilainen ihmisten asuinpaikan mukaan. Otetaan Kauniaisista perhe, jolla on 100 000 markan verotettavat tulot, ja verrataan sitä vaikka perheeseen, joka asuu omissa vaalipiirissäni Vehmaan kunnassa, jossa veroäyri on 19,5. Perhe Kauniaisissa, joka käyttää kotityön verovähennysoikeutta, pääsee jo 9 500 markkaa pienemmällä veroilla, kun otamme vielä alemman kunnallisveron. Ei tämä voi olla oikein ja hyväksyttävää. Kun voimme kotityön verovähennyksen kautta kiistatta luoda työpaikkoja, sen osoittavat tutkimukset ja selvitykset, niin tämä pitäisi nyt nopeasti ulottaa koko maahan.

Tätä keskusta esittää ja lisäksi että verovähennys korotettaisiin 10 000 markkaan ja että se toissijaisesti voitaisiin tehdä kunnallisverotuksesta. Hallitus ei ole tätä esittänyt, mutta jos näin voitaisiin menetellä, se mahdollistaisi, että pienituloiset, esimerkiksi eläkeläiset voisivat hyödyntää kotityötä. Tässä on myös se, että täten voimme hillitä harmaata taloutta ja ennen kaikkea helpottaa perheiden arkea ja kannustaa tällä tavalla työllistämiseen. Sen takia keskustan esitys pitäisi välttämättä hyväksyä.

Nämä kolme muutosesitystä mielestäni olisivat vähin, mitä voisimme tehdä: parantaa työmatkavähennystä, painottaa verokevennyksiä pieni- ja keskituloisille ja matalapalkka-aloille ja ulottaa kotityön verovähennysoikeus koko maahan. Toki verotaulukoissakin olisi vielä korjattavaa, mutta keskusta ei ole sitä nyt esittämässä. Jos saisimme edes nämä kolme muutosesitystä, niin voisimme nyt verotusta uudistaa askeleen mitan työllistävällä tavalla, kuten Euroopassa tänä päivänä keskustellaan, kuten SAK on esittänyt ja kuten hallitus on luvannut pitkin syksyä tehdä. Nyt olisi aika myös saada konkreettisia toimia tässä suhteessa.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Kulueneen syksyn aikana käytiin ja elettiin monissa suomalaisissa kodeissa jännityksentäyteisiä hetkiä. Hallitus oli luvannut budjettia antaessaan, että tulopoliittisen ratkaisun yhteydessä arvioidaan verotusta uudestaan. Verolakien tärkeimpien eli asteikkolain ja tulo- ja varallisuusverolain käsittely oli hallituksen toimesta pantu jäihin valtiovarainvaliokunnassa. Se jännityksentäyteisyys ilman muuta oli tietysti sitä odotusta, että jos tupo syntyy, verotus kevenee.

Jännitys huipentui muutama aika sitten lopputulokseen, tulopoliittiseen ratkaisuun. Vuoden 97 osalta asteikkolakiin ei tehdä pilkunkaan muutosta. Vuoden 97 osalta tulo- ja varallisuusverolakiin ei tehdä pilkunkaan suuruisia muutosta. En tiedä, mitä niissä kodeissa, mitä niitten verovelvollisten mielessä liikkui, kun nuo tiedot julkisuuteen tulivat. Yhtä kaikki näyttää siltä, että jos jossakin asiassa sekä työnantaja- että työntekijäpuoli ja vielä näiden lisäksi hallituskin on onnistunut markkinoimaan nollaratkaisun voittona, niin kyllä tällä kertaa ja tässä hallitus onnistui. Vain savamaksun vähäisen kevennys, 0,4 prosenttiyksikön kevennys oli se, mitä jotkut saivat. Useimmat kuitenkin sentään tämän saivat, mutta kaikki eivät tunnustusti edes tätäkään.

Kaiken lisäksi sen ohella, että näin käy ensi vuoden tulo- ja varallisuusverolinjan, tämän ohella kannattaa muistaa, että noin 70 kunnassa kunnallisveron prosentti nousee enemmän kuin on savamaksun kevennys kyseisessä kunnassa. Näin ollen erinomaisen merkittävällä määrällä suomalaisista verotus jopa kiristyy, jos savamaksu siihen luetaan. Ilman sitä se kiristyy ilman muuta, mutta jos savamaksu siihen luetaan, näin käy siinäkin tapauksessa näissä kunnissa, joissa sanotulla tavalla kunnallisvero kiristyy. Kaiken kaikkinsa kunnallisveron kiristyminen merkitsee keskimäärin maassa 0,12 prosenttiyksikön verotuksen kiristymistä niiltä osin.

Arvoisa puhemies! Tilanteessa, jossa Suomen rikkaat rikastuvat nopeammin kuin koskaan Suomen historian aikana ja köyhän väestöosan kohtalo on köyhtyä entisestään, heikoimman väestöosan laajemminkin suhteellisesti menettää suhteessa rikkaimpiin, ei tämä verolinja toden totta ole kovin mieltä ylentävä ja lämmittävä. On ilman muuta selvää, että kovin suuriin verotuksen keventämisiin yksinkertaisesti ei ole varaa. Kun keskusta julkisti tänä päivänä oman verolinjansa, me tunnustimme sen tosiseikan, että mikäli talouspolitiikkaa hoidetaan, niin kuin

nyt on hoidettu siten, että työllisyys ei juurikaan alene tai alenee perin hitaasti, ei ole niissä oloissa sillä talouspolitiikalla, sen talouspolitiikan puitteissa mahdollisuutta kokonaisveroasteen olennaiseen keventämiseen.

Ei meidänkään vaihtoehtomme juuri tästä syystä paljon ensi vuodelle kokonaisveroastetta keventänyt. Mutta tämän kokonaisuuden sisällä toki ed. Ala-Nissilän täällä kertomalla tavalla ne vähäiset kevennysvarat tulo- ja varallisuusverotuksen kohdalla, mitä me esitimme, me halusimme kohdentaa lähinnä SAK:nkin painotusten mukaisesti pieni- ja keskituloisiin, keski- ja pienituloisiin kansalaisiin. Kannustinvähennyksen laatiminen niin, että se vähennys antaa eniten aina tuonne 75 000 markan vuosituloon saakka ja sieltä asteittain tuon vähennyksen vaikutus vähenee, on se malli, se tapa, millä me tuon oman kevennyksemme osoitamme.

Tämän tyypiselle ratkaisulle on erityinen peruste senkin takia olemassa, kun muistetaan, mitä tämän vuoden alusta lukien verotuksessa tapahtui. Hallituksen verolakiesitykset tälle vuodellehan merkitsivät muun ohessa sitä, että esimerkiksi yli 100 000 sellaisen työttömän verotus, jotka saavat työttömyysturvaa, ei vain pysynyt entisellään, vaan kiristyi. Sanon syynkin siihen, minkä takia se kiristyi. Se kiristyi sen takia, että äsken mainitut ryhmät eivät enää tämän vuoden alusta lukien ole saaneet lukea hyväkseen ansiotulovähennystä. Tämä oli se mekanismi, joka suorastaan kiristi verovelvollisten merkittävän osan verotusta tälle vuodelle. Muun muassa tämä ja monet muut jo tälle vuodellekin tapahtuneet verolinjaukset ovat se lisähöystö, mihin tavallaan nojaa meidän tässä kertomamme linja.

Arvoisa puhemies! En tässä yhteydessä enempää tuosta hallituksen verolinjasta.

Lopuksi tässä lausun ääneen ylipäänsä sen ajatuksen, mikä mielessä liikkuu yhä enemmän, yhä sanoisiko enemmän pintaan nousevana pohdinnan aiheena monilla meistä, ainakin eräillä meistä tällä hetkellä on. Se on kysymys juuri siitä, mitä verotus voisi tehdä sille ilmiölle, jota äsken nimitin nimellä rikkaat rikastuvat ja heikompi väestöosa köyhtyy, monet suorastaan menettävät ja ainakin suhteellisesti jäävät jälkeen kaiken aikaa. Mitä verotuksella voisi tähän kaikkeen olla annettavaa? Yksi tapa toimia tässä on hakea niin sanotusta negatiivisen tuloveron mallista sellainen suomalainen sovellus, joka voisi olla se tie, jota kautta erilaiset tulonsiirrot ja verotus voisivat muodostaa kokonai-

suuden, joka toimii ilman loukkuja, ilman ansoja, joka kannustaa, joka kuitenkin antaa oikeudenmukaisen toimeentulon kuhunkin elämäntilanteeseen, kunkin elämäntilanteen tarpeisiin.

Samalla kun toisessa päässä tulisi pohtia tämän tapaisten ratkaisujen löytymistä, samalla olisi, käytän nyt tällaista ilmaisua, toisen tyyppisen verovelvollisryhmän osalta pohdittava sen sinänsä hyvän pääomaverojärjestelmän yhteensovivuutta, mikä meillä viime vaalikauden aikaan luotiin, sen yhtiöveron hyvitysjärjestelmän kanssa, joka luotiin vuoden 1990 alusta lukien. Onko tämä parivaljakko sellainen, sopivatko ne yhteen tavalla, joka tekee oikeudenmukaisuutta erilaisille verovelvollisryhmille?

Kun näin pohdiskelen, minulla taustalla on ajatus siitä, että minä ensinnäkin tunnustan hyväksi sen pääomaveroratkaisun, joka tehtiin. Se tuottaa, kuten kaikki tiedämme, tavattoman hyvin. Suomalaiset suuryritykset, jotka aiemmin pelasivat erilaisilla tulontasausjärjestelmillä niin, että halutessaan eivät maksaneet penniäkään veroa, niin kuin eivät monet maksaneetkaan, eivät ole enää voineet pelata tähän tapaan. Nyt niillä on intressi ja niiden on pakko maksaa veroa, jotta ne pääsevät osoittamaan osinkoja myös omistajilleen ja osakkailleen.

Mutta toinen tähän asiaan liittyvä puoli onkin juuri yhteensovitus yhtiöveron hyvitysjärjestelmän kanssa. Tänään osinkojen saaja saa lukea sataprosenttisesti hyväkseen, hyvitykseksen kaiken yritykseen maksetun veron. Maailmassa tällä hetkellä vain Uudessa-Seelannissa ja Suomessa on puhtaaksivijeltynä tällainen järjestelmä. On pakko kysyä, eikö kaiken sen jälkeen, mitä nyt aivan viime vuosina on tapahtunut, näiden kahden asian samaan aikaan tarjottimelle nostaminen, tarkasteleminen, ole pakko suorittaa viimeistään silloin, kun jokin joukko seuraavaa hallitusohjelmaa, sen vero- ja talouspoliittista linjaa laatii.

En halua olla tässä asiassa oppimestarina, en halua esittää mitään valmista mallia. En ehdottomasti halua olla kiristämässä nimenomaan yritysten pääomaverokantaa, 28 prosenttia on mielestäni paikallaan, vaan kysyn äsken esittämäni kysymyksen yhtiöveron hyvitysjärjestelmän ja pääomaverojärjestelmän yhteensovivuudesta, nimenomaan tämän sataprosenttisen hyvityksen myöntämisen oikeutuksesta ja soveltuvuudesta. Ennen kaikkea siinä kontekstissahan, siinä yhteydessä, jos joudutaan, niin kuin oikein varmasti voisi olla, nimenomaan jatkossa entistä enem-

män ojentamaan verotuksellista kättä pieni- ja keskituloisten suuntaan, siinä tilanteessa mainittu pohdinta on mielestäni paikallaan ja tarpeen.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Viime syksyn budjettiriihessä, kuten moneen kertaan on sanottu, tämän vuoden veroratkaisu jätettiin auki, jotta sitä voitaisiin tehdä samanaikaisesti tuposopimuksen kanssa. Tämä oli seikka, joka silloin vaikutti demokratian kannalta varsin arveluttavalta, toisin sanoen poliittinen valta enemmän tai vähemmän luovuttaa oikeuden päättää verotuksen muodosta työmarkkina-neuvotteluihin. Vaikka tietysti muodollisesti päätökset aina hallituksen neuvotteluissa sorvataan, kyllä niistä tupopöydässä kuitenkin vähän keskusteltiin.

Tämä tuntui silloin periaatteelliselta kannalta hyvin arveluttavalta, mutta siihen sisältyi se houkutteleva vaihtoehto, että tuposopimuksen ja veroratkaisun tarkastelu samoissa pöydissä antaa mahdollisuuden muovata kokonaisuuden, joka tervehdyttää Suomen taloutta ja osaltaan helpottaa sitä rakenteellista työttömyyttä, joka meillä on, koska, kun päätetään toisaalta veroista erikseen ja toisaalta palkankorotuksista erikseen, on vaarana käydä niin kuin koko 90-luvun on käynyt, että tämä kokonaisuus on työllisyyden kannalta joka kerta vähän huonompi.

Nyt me voimme katsoa, mitä tämä mielenkiintoinen kokeilu on saanut aikaan. Täytyy kyllä sanoa, että se on aikamoinen pettymys. Sitä suurta mahdollisuutta, jonka palkkojen ja verojen tarkastelu samassa pöydässä olisi antanut, ei käytetty rakenteellisesti hyväksi ollenkaan, sillä katsotaan, minkälainen on palkkaratkaisu. Ensi vuoden palkkaratkaisu on hyvin voimakkaasti pennipainotteinen. Se siis suosii pienipalkkaisia, ja samanaikaisesti veroratkaisu lievästi suosii suurituloisia.

On tietysti edistyksellistä tehdä pienipalkkaisia suosiva palkkaratkaisu, mutta mitä täällä olisi sanottu, jos olisi tehty työllistäviä aloja enemmän verottava veroratkaisu? Siitähän kaikki olisivat ymmärtäneet, että se tuo työttömyyttä, mutta samalla tavalla työttömyyttä tuo se, että työvaltaisilla matalapalkkaisilla aloilla työvoimakustannukset nousevat enemmän kuin korkeapalkkaisilla ja pääomavaltaisilla aloilla. Samanaikaisesti jätettiin käyttämättä se mahdollisuus, että pienituloisia olisi suosittu verotuksella, vaikka olisi päästy tulonjaon kannalta aivan yhtä oikeudenmukaiseen ratkaisuun sillä, että veroratkaisu olisi suosinut pienipalkkaisia ja palkka-

ratkaisu ei ehkä olisi niin raskaasti koetellut työvaltaisia aloja.

Tietysti täytyy sanoa, että se ratkaisu, joka on tehty vuodelle 1999, ei ole aivan yhtä huono kuin se ratkaisu, joka koskee vuotta 1998. Mutta kun tietää, minkälaisia laskelmia oli olemassa siitä, miten radikaalilla veroreformilla ja aika ennakkoluulottomalla palkkaratkaisulla olisi saatu aikaan samanlainen tasainen tulojen nousu, mutta sillä tavalla, että työvaltaisten alojen tilanne olisi huomattavasti helpottunut, kun tietää, kuinka helppoa se olisi ainakin paperilla ollut, niin kyllä harmittaa, että tätä neuvottelumahdollisuutta ei käytetty hyväksi. Kyllä ainakin minua tämän jälkeen on aika vaikea saada vakuuttuneeksi siitä, että tällainen näytelmä, jossa veroratkaisu siirretään tupopöytäan, kannattaa enää toistaa.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Kuuntelin herkeämättömällä mielenkiinnolla ed. Soininvaaraa. Hänen kritiikkinsä varmaan osin on perusteltua. Toisaalta, arvoisa rouva puhemies, ratkaisu syntyi. Vaihtoehto olisi saattanut olla se, että tähän tilanteeseen välttämätön kokonaisuus olisi jäänyt syntymättä.

Aiemmin täällä on esiintynyt kaksi opposition puhujaa, edustajat Pekkarinen ja Ala-Nissilä. Täytyy sanoa, että ed. Pekkarisen puheenvuorosta jotain ymmärsin, ed. Ala-Nissilän puheesta en oikeastaan mitään.

Tästä yhdistelmästä, ed. Pekkarinen, siis yhtiöveron hyvitysjärjestelmästä ja sitten pääomaverotuksesta: Ne molemmat kestävät erikseen tarkastelun, mutta olen teidän kanssanne kyllä kutakuinkin samaa mieltä, että yhdessä ne eivät toimi hyvin. Siitäkin olen suurin piirtein samaa mieltä, että negatiivisen verotuksen mahdollisuuksia tulee hyvin ennakkoluulottomasti tarkastella. Näen kyllä, että se jää lähes ainoaksi tieksi pitemmän päälle juuri tämän tietyn eriarvoistumiskehityksen takia, jota me nyt olemme näkemässä.

Mutta ed. Ala-Nissilän puheenvuoro sisälsi huikeita ristiriitoja. Hän sanoi sanatarkasti näin: "Työllistävällä tavalla pitäisi verotusta uudistaa." Sitten hän sanoi myöskin näin: "Verotusta uudistettiin edellisen hallituksen aikana onnistuneesti." Nyt minä tästä ristiriidasta löydän sellaisen mysteerin, että mistä ihmeestä ne puoli miljoonaa työtöntä syntyivät, jos ja kun verotuksella on tarkoitus vaikuttaa työllisyyteen ja te sanotte, että te teitte verotusratkaisut onnistuneesti ja saitte tulokseksi puoli miljoonaa työtöntä.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kekkonen kuitenkin jotain ymmärsi puheestani, vaikka sanoi, että hän ei sitä ymmärtänytkaan.

Viime vaalikaudelta luettelini ne verouudistukset, mitä tehtiin. Ansiotuloverouudistusta ei tehty. Nyt on sen aika, uudistaa ansiotuloverotus. Minä valitin sitä, että se näyttää siirtyvän seuraavalle hallitukselle. Työn verotushan kiristyi viime vaalikaudella, se on myönnettävä, osin kyllä johduen poikkeuksellisesta tilanteesta.

Ed. Soininvaara, jonka puheenvuoron johdosta pyysin varsinaisesti vastauspuheenvuoron, käytti mielestäni hyvän analyysipuheenvuoron. Jos ajattelemme ihan raa'asti, todella on niin, että matalapalkka-alojen palkkakehitys ei saisi olla kovin runsas ja toisaalta me tarvitsimme suuret tuloerot, jotta palveluja voitaisiin käyttää. Minä en kannata tuloerojen kasvua. Mutta esimerkiksi USA:ssa on se tilanne, että matalapalkka-aloilla palkankorotuksissa ei ole tapahtunut viiteen vuoteen oikeastaan mitään. Siellä on työllisyys erittäin hyvä, mutta ihmiset eivät elä näillä palkoilla kunnolla. Sen takia tämä linja, johon ed. Soininvaara viittasi, että verokevennyksiä olisi voimakkaasti painotettu pieni- ja keskitulolisille ja ehkä voitu sitä kautta tyytyä pienempiin palkankorotuksiin, olisi ollut todella työllisyyden kannalta kaikkein paras vaihtoehto. Täytyy myöskin valittaa, kuten ed. Soininvaara valitti, että nyt tupopöydässä jätettiin tämä mahdollisuus käyttämättä.

Ed. K a n t a l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Äsken nostettiin esiin tupo- ja veroratkaisua yhdessä. Voi todeta ihan selkeästi, että meillä vuosien 91 ja 96 välillä, kun kansantalouden kehitys oli mitä oli eli bkt:n kasvu oli 0,4 prosenttia, samana aikana meidän palkkojemme kehitys oli 27,7 prosenttia, eli tässä syntyi hirvittävän iso gäppi.

Kun nyt puhutaan työllisyystuposta, toisaalta voisi miettiä sitä, että kun ensi vuodelle on sovitut tietyt korotukset, työnantajan kustannuksissa tämä merkitsee 4,1 prosentin korotusta ja edelleen 3,1 prosentin korotusta vuonna 99 eli kaiken kaikkiaan työllistämisen kustannusvaikutus lisääntyy noin 14 miljardilla.

Voisi tietysti kysyä aivan oikeutetusti, niin kuin ed. Soininvaara, miten olisimme hoitaneet, jos olisi nollatasolla hoidettu tämä kysymys elikkä lähdetty veroratkaisujen kautta hoitamaan näitä asioita, jolloin se olisi ollut solidarisempi kaikille ja sitä kautta olisi selkeästi ollut

myöskin työllisyysvaikutus parempi. Nyt selkeästi ollaan vaikuttamassa siihen, että työllistämisen kynnyistä ikään kuin ollaan nostamassa. Tässä suhteessa olemme unohtaneet kotimarkkinoiden työllisyyden, niin valitettavaa kuin se onkin.

Minä ymmärrän, että tässä tilanteessa tietysti kannetaan huolta siitä, että suuret yritykset tekevät miljardien tulosta, mutta pk-kenttä ja kotimarkkinateollisuus sitä valitettavasti eivät tee. Tässä mielessä olisi toivonut, että olisi edetty maltillisesti ja verovähennysten kautta tässä asiassa.

Ed. K a n k a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on varsinaisesti veroasteikkolaki, mutta tässä yhteydessä näköjään keskustelu lipsuu myös seuraavaan asiaan eli ...

P u h e m i e s : Ei, vaan on sallittu keskustelu 3) ja 4) asiasta.

P u h u j a : Arvoisa puhemies! Olen kuunnellut vähän huonosti. No, selvä, vielä parempi, että näin menetellään, tuloverolaki ja veronkantolain muutos rinnan. Kokonaisuudenhan ne muodostavatkin ja myös kokonaisuuden siinä mielessä, että ne olivat työmarkkinapöydällä avoimina ja siellä niihin otettiin kantaa ja itse asiassa pitkälti sidottiin eduskunnan kanta näiden asioiden eteenpäin viemiseksi.

Ensinnäkin tästä menettelytavasta on sanottava, että toisaalta on tietysti ymmärrettävää, että näin menetellään, mutta kyllä meidän on vakavasti katsottava lopputulosta ja otettava siitä opiksi ja hallituksen myös otettava opiksi. On aivan selvää ja tämä kierros todistaa sen, että työmarkkinapöydässä eivät ole mukana työttömät, vaan siellä ovat hyväosaiset jakamassa etuuksia keskenään. Työmarkkinaosapuolet edustavat tässä yhteiskunnassa hyväosaisia. Eduskunnan pitäisi edustaa koko kansaa, koska koko kansa on sen valinnut. Kun tehdään ratkaisuja eduskunnan päätösvaltaan liittyvistä asioista, ei siis vapaan sopimusoikeuden piiriin työmarkkinoilla kuuluvista asioista, vaan täällä päätettävistä asioista, niin täällä pitää olla myös harkinta-, tarkastus- ja päätösvalta lopullisesti, avoimesti ja yksiselitteisesti. Silloin on tarkasteltava kriittisesti sitä tulosta, mikä syntyi ja mihin se on johtamassa.

Ed. Soininvaara aika selkeästi sanoi, että palkkaratkaisu sinänsä pennipainotteisella linjallaan oli oikean suuntainen, mutta hän hallituspuo-

luen edustajana totesi, että veroratkaisu ei ole samalla linjalla eli veroratkaisut suosivat suurituloisimpia turhan paljon. Vuosi sitten hallitus veti vielä voimakkaammin suurituloisia suosivaa linjaa. Nyt se entisestään jatkuu. Miksi näin tapahtuu, sitä emme tietysti tiedä emmekä ymmärrä. Ehkä se on ideologinen valinta. Hallituspuolueet edustavat sellaisia väestöryhmiä, joilla on hyvä asema tässä yhteiskunnassa, ja työllisyys ja vähävaraiset ovat jäämässä maksumiehen asemaan sosiaaliturvan leikkausten kautta ja toisaalta tulonjaon kysymyksissä, kun palkkoja ja veroja rakennetaan.

Linjan pitäisi olla se, että pieni- ja keskituloisia suositaan sekä palkankorotuksissa että verotuksen muutoksissa ja kehittämisessä. Miksi? Siksi, että näin varmimmalla tavalla lisätään kansan ostovoimaa, ostovoiman kautta kulutuskysyntää ja kulutuskysynnän kasvun kautta työllisyyttä. Työllisyyden pitäisi olla tässä maassa tänä päivänä yhä, kun noin puoli miljoonaa ihmistä on työttömänä, kaikkein tärkein asia. Kiistatta on selvää, että näillä palkka- ja veroratkaisuilla on työllisyyteen suora vaikutus. Nyt tehtävillä päätöksillä vaikutus on negatiivinen tai ainakaan se ei ole niin positiivinen kuin se voisi olla, jos sitä käytettäisiin vastuullisesti työllisyyden parantamiseksi.

Tämän päivän työttömistä ja erityisesti pitkäaikaistyöttömistä suurin osa on heikosti koulutettua väkeä. He työllistyvät, jos työpaikkoja on ja niitä avautuu, matalapalkka-aloille. Matalapalkka-aloilla tulisi olla houkuttelevuutta. Työntantajien pitäisi kannattaa työntekijä palkata, ja toisaalta työntekijöille pitäisi olla kannattavaa ottaa vastaan tällainen matalapalkka-alan työpaikka, mutta tarvitaan käteen jäävän palkan riittävä taso, jotta sellaisen työpaikan vastaanottaminen on kannattavaa. Tähän voidaan vaikuttaa sillä, että palkankorotukset pyritään ohjaamaan pieni- ja keskituloille ja että veroratkaisut suosivat näitä tuloryhmiä. Se on sosiaalisesti oikeudenmukaista, työllisyyden kannalta viisasta ja kansantalouden kannalta erittäin perusteltua.

Tämä linja nyt valitettavasti ei käsillä olevissa ratkaisuissa ole toteutunut, ja näin ollen voi sanoa sen ikävän tosiasian, että sen enempiä työmarkkinaosapuolet kuin hallitukseen eivät työllisyyden parantamisesta ole todellisesti ottamassa ja ottaneet vastuuta. Tällainen tilanne, kuin nyt oli työmarkkinaratkaisun tekemisessä, hallitus mukana työmarkkinapöydässä jättämällä veroratkaisut sinne, olisi ollut todella mahtava tilanne tarttua asioihin sillä tavalla, että työllis-

syys olisi otettu ykköskysymykseksi ja sen parantaminen olisi otettu peruslähdekohtaksi kaikissa ratkaisuisissa. Näin ei siis ole valitettavasti tapahtunut.

Arvoisa puhemies! Keskustelussa on puhuttu jonkin verran pääomaverotuksesta. Viime vaalikaudella pääomaverotusjärjestelmä uudistettiin. Tietysti olen omalta osaltani vastuussa siitä, miten se uudistettiin, ja siitä, että se uudistettiin. Perusasia on aivan oikea. Sen tuotto on moninkertaistunut, ehkä jopa viisinkertaistunut (Ed. Pekkarinen: Kymmenkertaistunut!) siitä tasosta, joka oli ennen uudistusta verrattuna tähän vuoteen, eli laman aikana jo lähti tuotto kasvamaan, ennen kuin lamasta päästiin irti, pääomaverotuksen tuotto alkoi voimakkaasti kasvaa.

Uskon ja olen aika vakuuttunut, että tällä pääomaverotuksen uudistuksella, joka toteutettiin viime kaudella laman syvimpinä hetkinä, oli myönteinen vaikutus siihen, että lamasta noustiin niinkin nopeasti kasvu-uralle kuin tapahtui. Se oli yritysten kannalta terve uudistus, toivottu uudistus, joka kannusti yrityksiä kehittämään itseään, parantamaan pääomarakennettaan ilman, että verottaja olisi vienyt siltä kohtuuttomasti, niin kuin vanhan järjestelmän mukaan meni. Tältä osin voi sanoa, että uudistus oli paikallaan, oikea.

Ongelmaksi on muodostunut hyvitysjärjestelmä, ilmeisesti voi sanoa, että hyvitysjärjestelmä siltä osin, että on 100 prosentin hyvitysmalli käytössä. Yhdyn niihin, jotka katsovat, että tältä osin koko järjestelmää pitäisi kiireesti tarkastella ja katsoa, miten sitä olisi korjattava, että kohtuuttoman suurista pääomatuloista, kun jotkut ihmiset saavat niitä, voitaisiin osa kuitenkin verottaa yhteiskunnalle. Se olisi oikeudenmukaista, kohtuullista siitä huolimatta, että yritykset itse maksavat nyt veroa pääomatulosta hyvin runsaasti.

Tältä osin hallituksen olisi syytä ryhtyä toimenpiteisiin, mutta ehkä käy niin, että tämä hallitus ei tähänkään pysty eikä halua, jolloin se jää seuraavan hallituksen tehtäviin. Toivottavasti näin tulee hallitusohjelmaneuvoittelussa jo sitten käymään, että tätä ongelmaa tarkastellaan ja siihen myös tuodaan muutoksia.

Kolmas tärkeä asia tässä yhteydessä, joka ei nyt käsittelyssä oleviin lakiesityksiin suoraan kuulu mutta liittyy, on työnantajamaksu-uudistus, koko sosiaaliturvan rahoitusjärjestelmän uudistus. On aika päästä palkkaperusteisista maksuista mielestäni lähinnä pääomavaltai-

suusperusteisuuteen. Ei nykyisin olekaan juuri lainkaan tätä perustetta, eli siihen suuntaan pitäisi nopeasti mennä ja näin parantaa myös työllisyyttä ja toisaalta siirtää pääomavaltaisille yrityksille tätä räsistystä, joka on todella merkittävä. Siinä tuskin voidaan mennä kovin nopeihin muutoksiin, koska pääomat karkaavat ja investoinnit saattavat siitäkkin häiriintyä. Mutta selvä ohjelma pitää tehdä. Olisi ollut hyvä, jos tämä hallitus olisi jo siihen pystynyt ja halunnut lähteä, mutta näyttää siltä, että se ei siihen halua. Sekin jää seuraavan hallituksen tehtäväksi, uudistaa koko työnantajamaksu ja sosiaaliturvamaksu myös työntekijöiden osalta, koko järjestelmä uudistaa nykyisestä työn tekemistä ja teettämistä rankaisevasta järjestelmästä pääomaperusteisemmaksi.

Arvoisa puhemies! Hallituksen linja on tänään tullut moneen kertaan kritisoiduksi, ja siinä on syytä kritiikkiin ympäristöpolitiikan osalta, jota edellisissä asioissa käsiteltiin, erityisesti tässä kohdassa työllistämisen osalta, ja tähän liittyy myös kuntien talouden kehitys hyvin keskeisesti. Hallitus on leikannut kuntien valtionosuuksia koko ajan, ja ollaan vasta puolivälissä tai ei ehkä edes puolivälissä sitä leikkausohjelmaa, joka vuosi sitten päätettiin. Kun nyt jo suurimmassa osassa kuntia ollaan suurissa taloudellisissa vaikeuksissa niin, että lomautukset ovat jokapäiväisiä uutisia, irtisanomisiakin tapahtuu, puhumattakaan että uusia työntekijöitä ei kuntiin palkata lainkaan, tämä ei työllisyyttä paranna eikä kehittää palveluja vaan ajaa niitä alas, ja tämä on vasta valtionosuusuudistuksen alkumetreillä tapahtuvaa.

Kun nuo leikkaukset jatkuvat tulevina vuosina yhä voimakkaammin, siitä seuraa paine kuntien tuloveroprosentin korotuksiin. Niistä tuli jo tänä syksynä päätöksiä ensi vuodelle lukuista määrää, ja jatkossa näin tulee entisestään lisääntyvässä määrin tapahtumaan. Se on väistämätön tosiasia tällä politiikalla. Samalla kun aluepolitiikkaa heikennetään ja sosiaaliturvaa leikataan, nämä ongelmat vain kasvavat. Tältä osin hallituksen kokonaisveropolitiikka kärsii sellaisen haaksirikon, joka ilmenee parin vuoden kuluttua hyvin ikävän näköisinä tilastoina. Suomen kokonaisveroaste on ilmeisesti vain kasvussa, ja kun se tapahtuu kunnallisverotuksen kiristymisen kautta erityisesti, se tapahtuu myös hyvin epäsosiaalisella tavalla. Hallituksen ja eduskunnan olisi nyt syytä paneutua hyvin vakavasti tähän kokonaiskuvioon.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Kekkosen puheenvuoron johdosta vain totean ensinnäkin sen, että minä puolestani ainakin uskon ymmärtäväni kuulemani, mitä ed. Kekkosen sanoi. Tässä mielessä hän puhuu selvemmin kuin me keskustalaiset näköjään. Mutta puhutun sisällön suhteen olen toki aika lailla eri mieltä, kuin mistä hänen puheenvuoronsa kielii.

Mitä tulee nimittäin viime vaalikauden aikaisiin veroratkaisuihin ja niiden yhteyteen työttömyyden lisääntymiseen, niiden ratkaisujen sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen jnp., olen ensinnäkin sitä mieltä, että oli aivan oikein, että viime vaalikaudella kiristettiin suurituloisimpien ihmisten verotusta eniten. Se oli aivan oikein. Niin piti tehdä. Te ja nykyhallitus ette tee samalla tavalla. Te kevennätte eniten suurituloisten verotusta tilanteessa, jossa leikkaukset kohdistuvat nimenomaan pienituloisiin ja lapsiperheisiin. Tämä, mitä te nyt teette, on meidän mielestämme väärin. Se linja, että viime vaalikaudella otettiin eniten suurituloisilta verotuksen kautta, oli mielestäni oikein ja puolustettavissa oleva linja.

Arvoisa puhemies! En jatka pitkään, mutta ed. Kekkosen puheenvuoron toisesta puolesta jokin sana, siitä, jossa hän viittasi nimenomaan suureen työttömyyteen, joka viime vaalikaudella syntyi, ja verotuksen yhteyteen niihin ratkaisuihin. Minä haluan muistuttaa ed. Kekkoselle, että kun Ahon hallitus lähti liikkeelle, Suomi oli elänyt vuosikausia sellaista menoa, että kansakunta söi rutkasti enemmän kuin tienasi, 30 miljardia markkaa vuositasolla enemmän kuin tienasi. Sehän oli sitä menoa, joka 80-luvun lopun aikana tapahtui. Suomen teollisuus ja tuotanto olivat kaiken lisäksi siinä menossa menettäneet täydellisesti kilpailukykinsä. Julkiset menot olivat vain huikeassa kasvussa sen menoautomaatiikan seurauksena, joka laeilla säädettiin noiden vuosien aikana.

Noissa oloissa, kun Ahon hallitus lähti liikkeelle, sen kansantalouden rajun velan ja velkaantumisen uran, jolla oltiin, kääntämiseksi oli aivan pakko saada nimenomaan se osa taloudesta nousuun, jonka tuotteiden ulos viennillä alettiin kuroa umpeen sitä kansantalouden velka-
taakkaa, joka oli syntynyt 80-luvun hullutusten aikana. Oli aivan pakko saada vienti vetämään, ja monet veroratkaisuihin jouduttiin tekemään

sen edistämiseksi. Kun toisaalta henkilöverotuksessa kiristettiin suurituloisimpien verotusta, samaan aikaan toisaalta nimenomaan yritysverotuksessa, arvonlisäverotuksessa tai silloisissa liikevaihtoverojärjestelmissä näillä ratkaisuilla nimenomaan annettiin vauhtia yhtäältä vientiteollisuudelle ja toisaalta näillä ratkaisuilla houkutteliin pääomia Suomeen. Näissä molemmissa yrityksissä, ei helposti, mutta kuitenkin onnistuttiin noiden ratkaisujen seurauksena. Kun Suomi saatiin tuon talouden veturin osalta hyvään vauhtiin ja nousuun, olisi ollut aika jo sen veturin, joka saatiin hyvään vauhtiin, omalta osaltaan antaa vähän niitä klapeja, joilla panna vauhtia myös työllistävän pk-sektorin suuntaan. Näitä klapeja olisi tullut siirtää sinne puolelle. Näin ei ole nyt tapahtunut vaan ura on vanhoillaan.

Nyt on kuitenkin uusi maailmantalouden tilanne, uusi Suomen kansantalouden tilanne, uusi Suomen julkisen talouden tilanne. Kaikki nämä olisivat puoltaneet sitä, että energiaverojärjestelmällä, arvonlisäverojärjestelmällä ja ehkä eräillä muillakin verojärjestelmillä, ennen kaikkea välillisten työvoimakustannusten uudella kohdentamisella, ainakin näillä kolmella asialla olisi nyt jo tullut toimia tavalla, jossa nimenomaan pienen, keskisuuren, työllistävän, myös kotimarkkinoille suuntautuvan tuotannon, ennen kaikkea myös palvelutuotannon, työllistäviä elementtejä olisi vahvistettu.

Näin hallitus ei ole menetellyt, ja siitä on seurauksena paljolti se, että työttömyys on perin korkealla tasolla edelleenkin. En väitä ollenkaan, että yksistään tästä olisi seurauksena se paikalleen jähmettyminen, joka työttömyydessä on. Mitä työttömyyteen tulee, Suomessa tällä hetkellä eletään sellaisen korkeasuhtanteen oloissa, että Suomen historiasta ei taatusti löydy sellaista vaihetta, jossa tällaisen korkeasuhtanteen oloissa olisi työttömyys näissä lukemissa, ei tietystikään, mutta siihen on toki oma historiallinen syynsäkin, että näin on asianlaita.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun muistellaan edellistä vaalikautta, on myönnettävä, että liikkumavara ei silloin ollut järin suuri. On myönnettävä sekin, että vientiin perustuvalla strategialla autettiin monta asiaa. Sillä pystyttiin hoitamaan monta asiaa niin, että emme ajautuneet aivan täydelliseen katastrofiin.

Mitä tulee toiseen pääargumenttiin, jonka ed. Pekkarinen sanoi, että tehtiin ratkaisuja, joilla

saatiin pääomia Suomeen, siinä ei voi väittää kovin hyvin onnistutun noina vuosina. Minun tilastotietoni ovat ilmeisesti nyt kovasti erilaisia kuin ed. Pekkarisella. Minun muistikuvani mukaan pääomia lähti Suomesta tuolloin sillä tavalla, että vain ja ainoastaan erittäin brutaalilla keinolla, joka oli pakkodevalvaatio, oliko se nyt 92, saatiin jotakin pelastetuksi siitä tilanteesta, johon olimme ajautumassa.

Mutta en malta olla toistamatta sitä, mitä sanoin ed. Ala-Nissilän puheenvuoron vuoksi äskettäin. Kun keskusta yhdistää verotuksen ja työllisyyden elimellisesti toisiinsa ja ilmaisee, että verotusta uudistettiin aikoinaan onnistuneesti, jos samaan aikaan syntyy puoli miljoonaa työttöntä maahan, on syytä kysyä, mikä on onnistumisen aste.

Ed. K a n t a l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean aivan samoin kuin ed. Kekkonen, että pitää miettiä kokonaisuutta. Niin kuin äskeisessä puheenvuorossa itse totesin, vuosien 91—96 välillä tilanteemme on ollut sellainen, että kansantuote, bkt, sukelsi oikein kunnolla maailmanennätysvauhdissa, jolloin viidessä vuodessa saavutettiin +0,4 prosentin kehitys. Kun työvoimakustannukset samanaikaisesti kasvoivat 27,7 prosenttia, niin voi sanoa, että totta kai pk-yritysten toimintaedellytykset ovat olleet aivan onnettomat. Tämä on näkynyt hyvin monessa asiassa meillä.

Kehitys ei valitettavasti vieläkään ole päättynyt. Voimme todeta, että edelleenkin, kun eletään korkeasuhdanteen huippua, me velkaannumme tänä vuonna lähes 20 miljardia, me velkaannumme ensi vuonna budjetin mukaan noin 15,5 miljardia. Tässä mielessä meidän pitää kylä ihan vakavasti miettiä niitä edellytyksiä, millä me kotimarkkinoilla hoidamme työllisyyden. Tässä me kaikki olemme aivan samassa veneessä miettimässä sitä, että voisimme selvästi löytää edellytyksiä sille, että kotimaassa työllistämisen olisi entistä helpompaa ja sitä kautta myös entistä enemmän voisimme vaikuttaa siihen, että hyvinvoinnille löytyisi uusi pohja. Tässä suhteessa nimenomaan pk-sektorin työllistymisedellytyksiin tulee aivan erityisesti kiinnittää huomiota. Haluan palauttaa myös ed. Pekkariselle nämä samat asiat. Ne ovat olleet myös edellisen hallituskauden aikana voimakkaasti esillä.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kantalaiselle voin sanoa

vain, että olen aivan samaa mieltä, että pk-sektorin suhteen olisi jo aiemmin pitänyt tehdä enemmän ja ennen kaikkea olisi nyt pitänyt tehdä enemmän. Ymmärsin ed. Kantalaisen olevan sitä mieltä pohjimmiltaan, että nyt viimeistään olisi pitänyt tehdä enemmän. Se, että pk-sektorin kustannukset nousivat 90-luvun alkuvuosien aikaan tällä tavalla, oli osin seurausta siitä, että oli olemassa lainsäädännölliset mekanismit, jotka automaatinomaisesti nostivat näiden yritysten kustannuksia, kun työttömyys lisääntyi. Työttömyysvakuutusjärjestelmä jne., olivat osaltaan vaikuttamassa siihen.

Ed. Kekkonen, mitä tulee verotuksen ja työttömyyden yhteyteen, niin muistan, että tilastotieteen peruskurssilla jo aikanaan puhuttiin ... (Ed. Mikkola: Minä vuonna?) — Siitä on nyt aika kauan, mutta tilastotieteen perusaksioomat eivät ole mihinkään siitä muuttuneet vuosien varrella, niin kuin edustaja tietää. — Siellä opetettiin sitä vanhaa juttua, kerrottiin, että ei se syntyvyys nyt välttämättä siitä ole lisääntynyt, vaikka haikaroita on sillä seudulla nähty. Tässä on aivan sama juttu: On ihan totta, että työttömyys lisääntyy hirveän paljon, mutta ei se verotus ollut välttämättä se haikara, josta se aiheutui.

Ei keskustajohtoinen hallitus mahtanut esimerkiksi yhtään mitään sille, että vanha Neuvostoliitto taloudellisenä mahtina kaatui. Mehän olimme aika vahvoja, mutta emme niin vahvoja, että olisimme sille mitään voineet. Eikä liioin mitään voitu sille, että oli 80-luvun aikana syntynyt Suomen historian kannalta aivan ylivoimaisen suuri kupla, joka oli joka tapauksessa jossakin vaiheessa puhkeava. Eikä liioin voitu mitään sille, että koko läntinen maailma oli ajautunut kuta kuinkin noihin aikoihin, Suomi etunenässä, suuriin suhdannevaikeuksiin. Nämä vaikuttivat ratkaisevasti siihen, miten kävi työttömyyden suhteen.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Ed. Pekkariselle haluan todeta, että 70—80-luvulla oli maassamme säädetty sellaista lainsäädäntöä, jota ei voitu laman tullessa ainakaan silloisilla valtion tuloilla kustantaa. Siitä johtui suuri velkaantuminen eikä velkaantuminen ole vieläkään päättynyt, aivan kuten ed. Kantalainen sanoi, ensi vuonna otetaan vielä 15 miljardia uutta velkaa ja se on tasan 15 miljardia liikaa noususuhdanteen aikana.

Haluan vielä sanoa ed. Kekkosen aikaisemman puheenvuoron johdosta ja yhtyä hänen kä-

sitykseensä siitä, että tupopöydässä tapahtui eräs oleellisesti tärkeä asia eli se, että ratkaisu syntyi. Tätä on arvioitava melkoisena saavutuksena. Itse asiassa jo toisen kerran Lipposen hallituksen aikana syntyi kaksivuotinen sopimus, ja mielestäni se on niin tärkeä asia, että vaikka monet seikat jäivät käsittelemättä ja vaikka menettelytavat herättävät keskustelua, on kokonaisuus kuitenkin tärkeä Suomen talouden tulevaisuuden kannalta. Näyttää olevan totta, että Lipposen hallituksen maltillinen työmarkkinapoliittinen linja tuottaa tulosta.

Ed. Kantalainen: Arvoisa puhemies! Muutama huomio tänään keskustelussa esiin nousseista asioista. Lähinnä ed. Kankaanniemi nosti esille tuporatkaisun ja siihen myös liittyvän veronäkökulman. Voisin selkeästi todeta sen, että jos olisimme edenneet nollaprocentin ratkaisulla, se olisi tuponeuvottelukunnan mielestä aiheuttanut sen, että tupon aikana olisi voinut syntyä noin 40 000 uutta työsuhdetta, mikä on tietysti hyvin merkittävä asia. Tänä päivänä tilanne on tietysti aika tavalla toisenlainen, kun tupo maksaa mitä se maksaa, eli se ei sinällensä valitettavasti tuonut ainakaan pk-sektorin näkökulmasta sitä työllistämiselementtiä, mitä tässä haetaan. Ekonomistien toimesta on laskettu, että pk-sektorille tupo maksaa sen, että liikevaihdon lisäystä pitäisi olla noin 20 000 markkaa per työpaikka per henkilö, jotta voidaan kuroa umpeen sen seuraukset.

Siitä olen varsin pitkälle yhtä mieltä ed. Kankaanniemen kanssa, kun hän esitti tupopöydän sisältöä ja siihen liittyviä asioita, että meillä on selvästi demokratiavaje. Tuosta pöydästä puuttuu sekä työttömien että eläkeläisten ja pk-sektorin edustus. Kun todetaan se, että ainoastaan 10 prosenttia työnantajayrityksistä on siellä edustettuna, niin tämä ilman muuta johtaa tietyn tyyppiseen toiminnalliseen malliin. Tässä mielessä haluaisinkin nähdä, että jos maassa halutaan tehdä työllisyystupo, niin nämä elementit tulisi jatkossa ottaa vahvasti huomioon. Nyt näin valitettavasti ei käynyt.

Ed. Kekkonen: Herra puhemies! Ed. Kantalainen käytti sillä lailla mielenkiintoisen puheenvuoron, että kun minusta tässä salissa on nyt elänyt se käsitys, että viime ratkaisu olisi ollut korporatismia pahimmillaan, niin nyt ed. Kantalainen panee tähän samaan listaan vielä lisää väkeä, ainakin kolme uutta tahoja. Se se vasta korporatismia sitten olisi, jos näin ruvettaisiin

toimimaan. En tiedä tarkoittiko ed. Kantalainen, että näin täytyisi toimia, mutta jos haukumme liiasta laajuudesta ratkaisua, mitä tässä on hierottu pitkin syksyä, niin ei sitten vaadita sinne vielä entisestään lisää väkeä.

Ed. Ihämäen kanssa olen todellakin samaa mieltä siitä, että arvona sinänsä voidaan pitää sitä, että tämä ratkaisu ylipäänsä syntyi. Nimittäin paljon lähempänä oli sellainen mahdollisuus, että olisi ajaututtu näissä neuvotteluissa sen kaltaiseen anarkian tilaan, joka varmasti ei olisi auttanut työttömyyttä. Tässä suhteessa minusta välttämättömyydestä on syytä tehdä hyve. Minusta tänä syksynä tämä tapa ratkaista asia mitä ilmeisimmin oli ainoa mahdollinen.

Ed. Kantalainen (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Arvostan kovasti ed. Kekkonen näkemystä näissä asioissa, mutta halusin kuitenkin tuoda sellaisen ajatuksen, joka faktisesti pitää paikkansa. Suomessa on tilastojen mukaan 120 000 työnantajayritystä ja näistä TT:n ja Palvelutyönantajien kautta on edustettuna 10 prosenttia pöydässä. Toisaalta KTM:n selvitysten mukaan myös yli 60 prosenttia työntekijöistä on edustettuna nimenomaan niin sanotun villin systeemin kautta eli tässä mielessä demokratiavaje on aivan ilmeinen.

Kun mietitään tupon tuloksia, niin voidaan miettiä myös sitä, millä tavalla se palveli näitä erityisintressiryhmiä. Totta kai painotukset ovat omat eri puolilla, mutta halusin nähdä sen, että me kuitenkin yhdessä rakennamme suomalaista hyvinvointiyhteiskuntaa ja siinä mielessä äänenpainotus ja äänen kuuluminen eri tahoilta pitäisi ihan vakavasti noteerata. Se on se ajatus, minkä halusin sanoa.

Ed. Aittoniemi: Puhemies! Täällä on taas vietetty muistojen iltaa, niin kuin monta kertaa aikaisemmin. On muisteltu 80-luvun loppua ja 90-luvun alkua. Vaikka itsekin olen hyvin herkkä muisteluihin yhtymään, niin entistä enemmän nykyisin epäilen, onko siitä mitään hyötyä.

Sen sijaan, kun ed. Kekkonen lausui, että hän ei ymmärtänyt mitään ed. Ala-Nissilän puheesta, niin ainakin vastalauseen pohjalta, joka on valio-kunnan mietinnössä, on kaksi asiaa, jotka ovat aivan selkeästi ymmärrettäviä ja perusteltuja. Toinen on työmatkavähennyksen parantaminen. Tänä päivänä, jolloin ihmisiä houkutellaan ottamaan työpaikka entistä kauempaa ja lyhytaikaisiakin työpaikkoja, olisi mielestäni hyvin

perusteltua, että työmatkavähennys, joka on todella kymmenen vuotta sitten käyttöön otetulla tasolla noin reaalisesti, saisi toisen kohtelun, jotta ihmiset voisivat käydä työssä kauempanakin ja myös verottaja noudattaisi sitä. Nykyisinhan on hyvin epätasaista, annetaanko vähennys joisakin kunnissa vai ei. Tähän asiaan pitäisi myös kiinnittää huomiota.

Toinen on kotityön verovähennysoikeus, jossa on surkeasti epäonnistuttu siltä osin kuin on kahden mallin kokeilu hallituksen esityksen mukaisesti. Kotityön verovähennysoikeus 10 000 markkaan olisi aivan selkeä. Olen aivan varma siitä, että tällä selkeällä ja hyvin ymmärrettävällä mallilla ainakin jonkin verran työpaikkoja voitaisiin perustaa. Se malli, joka nyt on käytössä, on täysin epäonnistunut.

Ed. K e k k o n e n : Herra puhemies! Tämän puheenvuoron käytän nyt siksi, että tämän sanomiseksi olen tänne saliin jäänyt. Ymmärsin niin, että 3) ja 4) asiasta voidaan keskustella yhtä aikaa, ja tämä puheenvuoro liittyy nyt 4) asiaan, hallituksen esitykseen 102.

En muista näin kirkkaasti kuin valiokunnan kannanotossa on sanotun koskaan tätä asiaa, mikä liittyy käsitteeseen perhe. Täällä nimittäin sanotaan, että nykyisin voimassa olevassa lainsäädännössä puolisoiden ja perheen käsite on määritelty lukuisilla eri tavoilla. Verotuksessa ja sosiaaliturvassa kotitalouden käsitteeseen suhtaudutaan eri tavoin, koska sosiaaliturvassa kotitaloutta pidetään yleensä kulutusyksikkönä, mutta verotus sen sijaan tapahtuu yksilökohtaisesti. Valiokunta edellyttää, että hallitus osana ns. tuloloukkuselvityksiä selvittää, missä määrin on tarpeen yhdenmukaistaa perhekäsitettä sosiaaliturvassa ja verotuksessa.

Minusta tämä on erinomainen kohta. En ole havainnut kenenkään tähän kohtaan täällä salissa vielä puuttuneen ja sen takia ajattelin, että se on hyvä lausua ääneen, koska tästä problematiikasta syntyy vuosi vuoden jälkeen, laki lain jälkeen, käsittely käsittelyn jälkeen sen laatuista sekaannusta, joka olisi erinomaisen hyvä saada selvitettyksi, ja jos sitä ei saa selvitettyksi, niin ainakin pitäisi laajalla joukolla, niin laajalla joukolla kuin tässä 200 ihmistä on, tiedostaa tämä seikka tällä tavalla niin kuin se tänne on kirjattu.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Jotta ei jää epäselvyyttä, niin totean, että kyllä kristillisen liiton eduskuntaryhmä pitää

erittäin hyvänä, että tupo syntyi. Se on kuitenkin rauhan tupo eli säilyttää yhteiskuntarauhan ja antaa pohjan sille taloudelliselle kehitykselle, joka on välttämätöntä tässä tilanteessa ja tietysti kaikissakin tilanteissa, mutta erityisesti nyt. Mutta se, että pidämme hyvänä, että tupo syntyi, ei poista sitä, ettemmekö me voi ja etteikö meidän tule täällä eduskunnassa kriittisesti tarkastella tupon sisältöä. Tällä kerrallakaan tupo ei sisällöltään vastaa työllisyyden eikä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kannalta niitä tavoitteita, joita me pidämme kaikkein tärkeimpinä ja keskeisimpänä.

Mitä tulee ed. Kantalaisen esille ottamaan demokriavajeeseen, taisin siitä itsekkin vähän mainita, niin kyllä näen niin, että jos jossakin pöydässä suljettujen ovien takana päätetään eläkeläisten asioista, työttömien toimeentuloturva, jopa kotityön ehdoista, verokohtelusta ja tuesta, niin kyllä näistä asioista pitäisi sopia ja päättää sellaisissa pöydissä, joissa on edustettuna myös ne, joita nämä koskevat, tai sitten niistä pitää päättää sellaisella kokoonpanolla, jonka on koko kansa valinnut. Tämä sali on se, jonka on koko kansa ainakin periaatteessa ollut oikeutettu valitsemaan, eli täällä pitää ne päätökset tehdä eikä suljettujen ovien takana tupopöydässä. Tämänkertainen tulos jälleen osoitti, että siellä hyväosaiset jakoivat etuja keskenään ja unohtivat vähäosaiset.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja veronkantolain 12 c §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys 102/1997 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 38/1997 vp

Lakialoite 77/1996 vp, 3, 19, 45, 90, 102, 111, 125/1997 vp

Toivomusaloite 41, 42, 45/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 38.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys kuntajakolainsäädännön uudistamiseksi

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys 135/1997 vp

Hallintovaliokunnan mietintö 24/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 24.

Keskustelu:

Ed. Väistö: Herra puhemies! Nyt ensimmäisessä käsittelyssä on hallituksen esitys uudeksi kuntajakolaiksi, joka korvaisi, aiemman toistaiseksi voimassa olevan lain. Samoin se korvaisi myös määräaikaisen, kuntien yhdistymisavustuksista annetun lain.

Hallituksen esityksen mukaan lain tavoitteena on aikaisempaa tavoitteellisempi, kuntarakenteen uudistumista edistävämpi luonne. Lakiehdotukseen on sisällytetty myös laadullisia tavoitteita ja sillä ehdotuksen mukaan lisätäisiin paitsi kuntien myös kansalaisten ja myös valtiovalan mahdollisuuksia aloitteellisuuden toteuttamiseen.

Ehdotettava uusi kuntajakolaki tulisi lähtökohtaisesti perustumaan edelleen kuntajaon muuttamisen osalta lainsäädäntömenettelyyn. Eduskunta voisi siis tehdä lailla minkä tyypisiä muutoksia tahansa niin kuin nytkin. Alemman asteisilla säädöksillä tehtävien muutosten tulisi kaikissa tapauksissa noudattaa yleisiä edellytyksiä, ja ne olisivat merkitykseltään erilaisia, tapauksen mukaan määrittyviä.

Sellaisia muutoksia, jotka merkitsisivät olemassa olevien kuntien yhdistämistä johonkin tai joihinkin muihin kuntiin taikka uuden kunnan perustamista, voitaisiin tehdä jatkossakin, kuten totesin, vain jos asianomaisten kuntien valtuustot olisivat niistä yhtä mieltä.

Kansalaisten ja valtiovalan mahdollisuuksia saada tällaisia muutoksia vireille ja selvitettäväksi pyrittäisiin käsittelyssä olevalla lailla lisäämään. Sisäasiainministeriö tai viidesosa kunnan asukkaista voisi ehdotuksen mukaan saada tällaisen esityksen käsiteltäväksi. Esityksestä tulisi laatia selvittäjän ehdotus, ja jos se kunnallisessa kansanäänestyksessä saisi enemmistön tuen, valtioneuvosto voisi toteuttaa esityksen, vaikka kunnanvaltuusto olisikin toista mieltä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa asian-

tuntijaselvityksen pohjalta valiokunta on katsonut, että lakiehdotus sinällään on tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen. Valiokunta on saanut hallituksen esityksestä myös perustuslakivaliokunnan lausunnon ja puoltaa esitykseen sisältyvien ensimmäisen ja toisen lakiehdotuksen hyväksymistä muutettuna ja kolmatta lakiehdotusta sellaisenaan.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa ja myös hallintovaliokunnan mietinnössä pohditaan kuntajakopäätöksen oikeudellista luonnetta. Tähän liittyen hallintovaliokunta toteaa, että perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa ottanut selkeästi kannan, jonka mukaan valtioneuvoston tai ministeriön tekemässä kuntajakopäätöksessä ei ole kysymys norminannosta. Hallintovaliokunta katsoo, että kuntajakopäätöksessä on kyse hallintopäätöksestä. Tähän liittyen valiokunta katsoo, että vaikka kuntajakopäätöksessä ei päätetäkään siinä mielessä kenenkään oikeudesta tai velvollisuudesta, että perusoikeussääntely edellyttäisi valitusmahdollisuutta, silti olisi edellytettävä vankkoja perusteita sille, ettei yksityiselle anneta mahdollisuutta tarkistaa hallintoviranomaisen hänen etuaan koskevan hallintopäätöksen lainmukaisuutta. Valiokunta siis lähtee siitä, että päätöksestä olisi myös yksityisen henkilön valitusoikeus.

Perustuslakivaliokunta perusti oman käsityksensä valitusmahdollisuuden asianmukaisuudesta toisaalta kuntien itsehallinnolliseen asemaan ja toisaalta Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjaan. Hallituksen esityksessä muutoksenhakuoikeus evättäisiin ja perusteluna sille käytetään lähinnä vaalitekniisiä pulmia. Hallintovaliokunta taas toteaa, että edellytetään esitettyjä, lähinnä vaalitekniisiä pulmia vahvempia perusteita säättää kuntia koskeva valituskielto.

Arvoisa puhemies! Lain yksityiskohtaisissa perusteluissa valiokunta selvittää 2 §:n käsitteistöä, niin että kunnan alueen supistamisesta on kysymys, kun kuntajaon muutoksella siirretään kunnan aluetta yhteen tai useampaan muuhun kuntaan, jotka voivat olla jo olemassa olevia tai perustettavia uusia kuntia. Kunnan alueen laajentamisesta taas on kysymys, kun kuntaan siirretään alue tai alueita yhdestä tai useammasta muusta kunnasta tai kuntaan liitetään yksi tai useampi muu kunta. Kunnan lakkauttamisesta taas on kysymys, kun kunnan koko alue yhdistetään yhteen tai useampaan muuhun kuntaan, jotka ovat jo olemassa olevia tai perustettavia uusia kuntia. Uuden kunnan perustamisesta taas

on kysymys, kun jostakin kunnasta tai joistakin kunnista irrotettavista osista tai yhdestä tai useammasta lakkautettavasta kunnasta muodostetaan uusi kunta.

Edelleen valiokunta toteaa, että kuntajakokäsitteeseen liittyvät termit eivät ole käytännössä esiintyviä tapauksia ajatellen toistensa pois sulkevia. Samaankin kuntajaon muutokseen voi siis sisältyä useamman alakäsitteen piiriin kuuluvia aineksia.

Lakiesityksen 8 §:n kohdalla valiokunta toteaa erityisen selvityksen toimittamisesta, että on syytä kuulla ennen 1 momentissa tarkoitettun kuntajakoselvittäjän asettamista asianomaisia kuntia. Pyrkimyksenä tulisi olla, että kuntajakoselvittäjä nauttisi sekä valtion että asianomaisten kuntien luottamusta.

Esityksen 35 §:ään sisältyy äsken esillä ollut muutoksenhaku kuntajaon muuttamista koskevaan valtioneuvoston tai ministeriön päätökseen, ja tässä asiassa valiokunta on päätenyt siihen, että päätökseen saa hakea muutosta valittamalla asianomainen kunta tai sen jäsen.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitykseen liittyi valiokuntakäsittelyssä ehdotuksia, jotka olisivat yhdistymisavustuksen osalta korottaneet ehdotettua 25:tä miljoonaa 40 miljoonaan, tai siten ehdotuksia, jotka olisivat estäneet kunnanvaltuustojen tai -valtuuston päätösvallan ylittämisen valtioneuvoston tai ministeriön päätöksellä siinäkin tapauksessa, että yli puolet kuntalaisista olisi ollut selvitysmiehen tekemän esityksen takana.

Loppujen lopuksi nyt esitellyillä ja mietinnöistä selviävillä muutoksilla valiokunta kuitenkin päätyi yksimieliseen mietintöön. Katsoimme, että tämä asia kokonaisuudessaan on tietysti kuntien ja kuntalaisten kannalta hyvin tärkeä, mutta toisaalta pääosaltaan mahdolliset kuntajaon muutokset tulisi sittenkin tehdä kuntien ja kuntalaisten itsehallinto-oikeutta kunnioittaen.

Valiokunnan mietintö on siis yksimielinen.

Ed. D r o m b e r g : Herra puhemies! Meillä on käsittelyssä erittäin tärkeä laki kuntiamme ja maamme kehitystä ajatellen. Meillä on tällä hetkellä 452 kuntaa, hyvin pieniä kuntia ja taloudellisesti vaikeassa asemassa olevia kuntia. Onkin järkevää, että annetaan mahdollisuus myös näille kunnille tehdä yhteistyötä. Siihen, että kunta-rakenne kehittyisi paremmin vastaamaan tulevaisuuden haasteita, tämä lakiesitys antaa mahdollisuudet.

Kun lakia käsiteltiin valiokunnassa, käytiin

kyllä hyvin mielenkiintoista keskustelua sen oikeutuksesta ja oikeudellisesta luonteesta. Mielestäni erinomaisella tavalla valiokuntamme puheenjohtaja toi esille ne käsitykset, mitkä siellä olivat esillä. Toki täytyy sanoa, että oli myöskin ristiriitaisia käsityksiä asiantuntijalausuntojen pohjalta käydyssä keskustelussa.

Kiinnitänkin nyt ainoastaan yhteen asiaan huomiota ja haluan selvittää vielä muutoksenhakua. Valiokunnan tarkoittama muutos hallituksen kuntajakolakesityksen 35 §:ään tarkoitti ainoastaan sitä, että valtioneuvoston päätöksestä kuntajaon muuttamisesta on mahdollisuus hakea muutosta, siis valtioneuvoston päätöksestä.

Muutoksenhaun perusteena ei pitäisi voida käyttää muun muassa sitä, että päätöstä ei ole saatettu jokaiselle asianomaiselle henkilökohtaisesti tiedoksi. Tämä on nyt se kohta, joka puhututtaa, koska konsensus syntyi aika loppusuoralla emmekä ainakaan minun mielestäni tarpeeksi pystyneet syventämään, mitä tämä todellisuudessa oikeastaan merkitsisi. Jos nimittäin näin meneteltäisiin, täytyisi kaikille asianomaisille henkilökohtaisesti saattaa tiedoksi tämä asia. Eli kaikille niille ihmisille, jotka kunnassa asuvat ja jotka ovat tällä alueella, jota asia koskee, tämä henkilökohtainen tieto tarvitsi viedä. Sehän on aivan mahdoton asia, kun ajatellaan, että jos yhdellekin henkilölle jää ilmoittamatta, silloin se prosessi, mikä korkeimmassa hallinto-oikeudessa käydään, voi tulla todellakin vaikeaksi ja monimutkaiseksi.

Käsitykseni mukaan, kun olen keskustellut ainakin puheenjohtajan kanssa, tulkinta on meillä mielestäni sama, mutta jotta me varmistaissimme sen, että tätä jokaiselle henkilökohtaista tiedoksi saattamista ei tarvitse tehdä, jakokäsittelyssä tulisikin tehdä muutos ja lisätä 1 §:ään 4 momentti, joka kuuluu seuraavasti: "Mitä on säädetty hallintomenettelylaissa (598/1982), tiedoksiannosta hallintoasioissa annetussa laissa (232/1966) ja hallintolainkäyttölaissa (586/1996), ei koske tässä laissa tarkoitettua kuntajaon muuttamista."

Ellei tätä muutosta tehdä, näissä edellä mainituissa laeissa saattaisi tulla muutosasioiden viereille saattamisessa, valmistelussa, päätöksenteossa, päätöksen tiedoksi saattamisessa ja muutoksenhaussa ongelmia. Kuntajaon muutokset poikkeavat luonteeltaan näissä laeissa tarkoitettuihin hallintoasioihin. Sen vuoksi kuntajakolaki on tarkoitettu kuntajaon muutosmenettelyä tyhjentävästi säateleväksi ohjeeksi.

Jotta valiokunnassa käydyin keskustelun pohjalta se tulkinta, jonka itse ainakin katson oikeutetuksi, tulisi varmistettua, tällainen momentin lisäys on tarpeellinen.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Kun Suomessa on 452 kuntaa, on toki todettava, että kunnat ovat hyvin erilaisia kooltaan, toiminnaltaan ja toimintaympäristöltään. Meillä on vajaa sata alle 2 000 asukkaan kuntaa. Tällaisen kunnan mahdollisuus tuottaa asukkailleen erilaisia kunnallisia palveluja on monesti kyseenalainen. Tällaisen kunnan on pakko liittoutua muiden naapurikuntien kanssa voidakseen tuottaa kuntalaisille esimerkiksi terveys- tai koulutuspalveluja eli siis kunta menettää ainakin osan itsemääräämisoikeuttaan. Eikä siinä tietysti mitään, jos kunta pärjää näin omillaan tai jos kunta toimii hyvin yhteistyössä naapuriensa kanssa, mutta niin sanotut reikäleipäkunnat, joissa jo lähes kaikki kunnallisen toiminnan alat ja alueet ovat yhdistyneet, on syytä yhdistää. Ei tällaisessa tapauksessa tarvita enää kahta keskushallintoa.

Toki olen vapaaehtoisten kuntaliitosten kannalla enkä kannata pakkoliitoksia. Uskon jatkossa kuitenkin kuntaliitoksia tapahtuvan paljonkin toisaalta palvelujen järkevän järjestämisen ja toisaalta kunnallistalouden erilaisten ongelmien takia. Valtiovalta voisi myös kuntaliitoksia kiihdyttää säätämällä kunnolliset yhdistymisavustukset eli porkkanarahat.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Täällä on jo todistettu, että kuntajaon kehittäminen, eli kuten tässä tarkoitetaan, kuntien yhdistäminen on tarpeen sen tähden, että meillä on 452 kuntaa. Meillä on kuitenkin hyvin erilaisia kuntia. Meillä saattaa olla jopa sellaisia kuntia, jotka pitäisi jakaa pienemmiksi, joissa demokratia ei toimi, joissa talous on kriisissä ja joissa ihmiset eivät ole tyytyväisiä kuntiensä asioihin. En nyt osaa mainita esimerkkiä, mutta tiedämme, että Etelä-Suomessa on suuria kaupunkeja, jotka ovat rakenteeltaan hyvin hajanaisia ja joissa on tavattoman suuret taloudelliset vaikeudet. Olisi syytä harkita, että näitä voitaisiin vaikkapa jakaa inhimillisen kokoisiksi kunniksi ja näin mahdollistaa demokratian toimivuus ja taloudellinen järkevyys. Tämä laki ei sisällä mahdollisuutta menetellä sillä tavalla valtiovetoisesti näissä tapauksissa kuin se mahdollistaa kuntien käytännössä pakkoliitokset.

Lakiesitys on siis rakennettu siltä pohjalta, että siinä on vahva valtiovetoisuus. Ministeriö

voi panna vireille, voi viedä läpi aika vahvasti tämän koko projektin. Onko se hyvä vai huono? Siinä on varmasti ihan hyvääkin, koska on tilanteita, joissa on selvästi kannattavaa ja yleisen edun mukaista kuntia yhdistää ja kuntajakoa uudistaa, mutta kunnallisen itsehallinnon kannalta, sen perusasian kannalta, joka meillä on perustuslakiin kirjoitettu ja joka kansainvälisin sopimuksinkin on vahvistettu, tämä menettely on kyllä vahvan kritiikin ansainnut.

Hallitus ei ole tässä esityksessään valinnut kannustavuuslähtökohtaa, vaan enemmänkin keppiperiaatteen. Porkkanat, joita kuntien yhdistämisestä hallitus lupaa, ovat vaatimattomia. Yhdistymisavustus on kaksivuotinen ja sillä on tiukka katto. Tämä ei johda siihen, että erityisesti lähdeittäisiin vapaaehtoista tietä yhdistämään kuntia ja järkevöittämään kuntarakennetta. Hallitus on mielistynyt siihen, että rakennetaan laki, jolla voidaan ajaa aika totalitaarisesti kuntia yhteen.

Hallintovaliokunta on tehnyt kahteen pykälään merkittävän muutoksen. Toinen, vähemmän merkittävän tuntuinen, mutta sinänsä tärkeä on 8 §:n muutos, jossa edellytetään, että kun selvittäjä tai selvittäjät asetetaan kuntaliitosta valmistelemaan, kunta on kuultava. Hämmästyttävää on se, että hallitus ei ollut tällaista periaatetta sisällyttänyt esitykseensä, vaan oli tässä menossa hyvin voimakasta jyräystietä eteenpäin. Valiokunta onneksi on tähän lisännyt sen, että kuntia on kuultava siinä vaiheessa, kun selvittäjä asetetaan.

Toinen merkittävä muutos on 35 §:n valitusoikeyden sisällyttäminen lakiin eli kuntajaon muuttamista tarkoittava valtioneuvoston tai ministeriön päätöksen alistaminen siihen, että siitä voidaan tehdä valitus. Se on kuitenkin perusteltua, koska kyllä kuntajaon muutos saattaa vaikuttaa konkreettisesti myös kuntalaisten etuihin ja oikeudelliseen asemaankin. Kuntien välillä on merkittäviä eroja tässä suhteessa monista eri tekijöistä lähtien.

Toisaalta esimerkiksi muistaakseni 4 §:ssä on kunnallinen tai oikeastaan voi sanoa sitova kunnallis-valtiollinen kansanäänestysjärjestelmä luotu eli tällaisella kansanäänestyksellä on kunnanvaltuuston päätöksen yliajava vaikutus. Jos enemmistö, vaikkapa vain 50,1 prosenttia kuntalaisista kannattaa kuntaliitosta valtion viranomaisen määräämän selvittäjän työn pohjalta, niin vaikka valtuusto vastustaisi yksimielisesti, tuo 50,1 prosentti enemmistö riittää valtioneuvostolle tai ministeriölle oikeutukseen tehdä kun-

tajaon muutospäätös eli tuhota kunnan itsenäisyys. Jos tuossa kansanäänestyksessä tapahtuu jokin menettelytapavirhe, en tiedä, olenko oikeassa tässä, mutta kun siihen pykälään ei ole sisällytetty mitään valitusmahdollisuutta, niin jopa tällaisen virheellisesti toimitetun sitovan kunnallis-valtiollisen kansanäänestyksen tuloksen pohjalta 50,1 prosentin kannatuksen saanut selvitysmiehen ehdotus tulisi päätökseksi valtioneuvostossa tai ministeriössä. Tällöin on aivan selvää, että valitusmahdollisuus pitää olla, koska lopputulos koskettaa kuitenkin kuntalaisia. On aivan perusteltua, että valitusmahdollisuus tähän on lisätty.

Ehkä olisi pitänyt harkita tässä yhteydessä, kun valitusmahdollisuus otettiin, 12 §:n muuttamista niin, että tuo päätös ministeriössä tai valtioneuvostossa pitäisi tehdä jo huhtikuun loppuun mennessä esimerkiksi kesäkuun loppuun sijaista, koska ainoana hallituksen esittämänä perusteluna sille, ettei ollut valitusmahdollisuutta sisällytetty hallituksen esitykseen, oli se, että se häiritsee kunnallisvaalien suorittamista aikataulustista. Jotta tämä ongelma poistuisi valitusoikeuden tultua tähän mukaan, olisi tuota päätöstä tietysti ollut perusteltua aikaistaa esimerkiksi kahdella, kolmella tai neljällä kuukaudella. Mitään ei olisi menetetty, koska ainahan tätä prosessia voidaan harkita aikataulullisesti sillä tavalla, että se saadaan hoidettua alusta loppuun ennalta suunnitellun aikataulun mukaisesti. Ehkä tämä kuitenkin näinkin menee, ettei tarvitse 12 §:ään tätä muutosta täällä esittää.

Mitä tulee hallintovaliokunnan varapuheenjohtajan äsken esille nostamaan asiaan eli 1 §:n uuteen 4 momenttiin, jossa olisi sitä tarkoittava säädös, että hallintomenettelylaissa ja hallintolainkäyttölaissa tarkoitettua menettelyä ei tarvitse noudattaa tätä lakia sovellettaessa, niin arvioisin, että se muutos ei ole tarpeellinen. Kunnat tekevät esimerkiksi kaavoitusasioissa päätöksiä, jotka koskettavat kuntalaisia, eikä niistä ilmoiteta erikseen jokaiselle ihmiselle, vaan sillä tavalla kuin valtuusto on päättänyt kunnallisista asioista tiedotettavaksi eli yleensä sanomalehdessä olevalla kuulutuksella.

Jos tässäkin hoidetaan asia niin, että tästä päätöksestä eri vaiheissa, vireillepanosta ja eri tilanteissa kuulemisesta, mahdollisesta kansanäänestyksestä ja sitten lopullisesta päätöksestä kuulutetaan, niin kuin kunnassa kuulutuksista on päätetty ilmoittaa, niin uskon, että näin asia on hoidettu ja se ei anna kenellekään valitusmahdollisuutta, -perustetta, että ei ole hänelle erik-

seen ilmoitettu. Kuntalaisia taitavat olla myös ne, jotka omistavat kiinteistöjä kunnassa, ja silloin tämä veisi aika mahdollittamaan tilanteeseen, jos jokaiselle pitäisi ilmoittaa. Näin se on muussa lainsäädännössä järjestetty esimerkiksi juuri kaavoituksen osalta, että siitä ilmoitetaan sanomalehdissä, niin kuin valtuusto on päättänyt, ja se tuo pohjan. Siinä mielessä katson, että varapuheenjohtaja voi harkita, kannattaako tuota muutosesitystä toisessa käsittelyssä tehdä.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Muutama näkökohta taustaksi sille, miten lähestyn tämän laatuasiaa. Otan vertailukohdaksi kaksi eurooppalaista ja Euroopan unionin valtiota, joissa on kuntajärjestelmä. Toinen on Ranska ja toinen kotoinen Suomi. Ranskassa on reippaat 35 000 kuntaa, joista kaikissa ei ole edes asukkaita ensimmäistäkään kappaletta. Sitten on tämä Suomi, jossa, niin kuin täällä olemme muutama kertaan jo kuulleet, 452 kuntaa tällä hetkellä. Määrä on ollut jatkuvasti muutostilassa. Kun verrataan näitä kahta järjestelmää, niin minusta yksi fundamentaalinen ero löytyy siitä, että Suomessa ilmiselvästi kuntajakojärjestelmässä paitsi, että sillä on maantieteelliset rajansa, kysymys on kansan ryhmittelemistä erilaisiin itsehallinnollisiin yksiköihin. Tämä ryhmittely on ollut hyvin selvästi ajasta ja tarpeesta riippuvainen.

Otetaan tuo kotoinen Oulun seutumme. Meillä on siinä Oulun molemmiin puolin ollut kaksi emäpitäjää, kuntaa, Liminka ja Ii, ja sitten ovat erilaiset tapahtumat johtaneet siihen, että nämä emäpitäjät, kunnat ovat jakautuneet tilanteen mukaan pienempiin yksiköihin, hyvinkin pieniin yksiköihin, jotka ovat siinä Oulun kyljessä. Itse asun Oulun kaupungin pohjoisosassa alueella, joka oli Haukiputaan kuntaa vielä 60-luvun alussa. Kun minä sinne ensimmäisen kerran tulin vuonna 56, niin silloin se oli oikein voimakkaasti Haukiputaan kuntaa, sitä todellista teollisuusmaaseutukuntaa, joka oli teollistunein ja eniten työväkeä pitävä maaseutukunta Suomessa ylipäätänsäkin ja joka on vielä edelleenkin teollisuuspaikkakunta. Siitä on sitten tultu erilaisten vaiheiden jälkeen nykytilanteeseen.

Kun katsotaan, mikä on tällä hetkellä tilanne, tilanne on sellainen, että nyt Pohjois-Suomen väki haluaa muuttaa sinne Oulun tienoille jostakin käsittämättömästä syystä. Yksin Oulun kaupungin väkiluku kasvaa 2 600—3 000 asukasta vuodessa, joka on suhteellisesti enemmän kuin millään muulla paikkakunnalla Suo-

messä. Siinä rinnalla olevat lähikunnat saavat samalla tavalla uusia asukkaita, siis nettomääräistä väen lisäystä, ja tästä on seurauksena se, että yhdyskuntarakenteessa on pakko tapahtua muutoksia. On pakko, jotta ihmiset saavat kohtuullisia asuinalueita asuttavakseen, ja vielä satuu olemaan sillä tavalla, että itse infrakin kehittyy. Otan oikein konkreettisen esimerkin. Oulunsalossa oleva lentokenttä taitaa olla Vantaan lentokentän ohella Suomen vilkkaimmin liikennöity siviilikenttä. Nyt Oulunsalon kunta tahtoo jäädä pieneksi tälle kehitysprosessille. Toisin sanoen nyt ollaan ajautumassa jälleen takaisinpäin johtuen siitä, että väki muuttaa, yhdyskunnat muuttuvat, seudut muuttuvat. Ollaan menossa taas kohti Liminkaa, sitä epäpitäjäratkaisua, joka aikaisemmin oli lähtökohtatilanne.

Kun, arvoisa puhemies, tätä ajatellaan, niin silloin ei pitäisi minusta lähteä sellaisesta lähtökohdasta, että kunnallinen itsehallinto tulkitaan jonkinlaiseksi saavutetuksi oikeudeksi, josta kysin hampain, sellaisena kuin se nyt juuri on, pidetään kiinni eli estetään todellinen ajassa muuttuminen. Silloin tämän laatuinen hallituksen esitys kuntajakolainsäädännön kehittämiseksi, joka nyt on käsittelyssä, on erinomaisen paikallaan. Minun mielestäni se vain voisi olla paljon pitemmällekin menevä nimenomaan siinä, että se tekisi vielä helpommaksi asukkaiden itsehallinnollisen ratkaisun, siis miten he keskenään sopivat sijoittuvansa erilaiseen kuntajärjestelyyn, miten se mahdollistetaan.

Palaan siihen lähtökohtaan, että minun ajattelussani Suomen väki on jaettu ihmisryhmiin nyt jo tavalla, jota kutsutaan kuntajaoksi. He sitten sijoittuvat asuinpaikkansa mukaan erilaisiin kuntiin. Tämä on minusta hyvin pitkälle saakka tarkoituksenmukaisuusratkaisu, ja sillä, olenko minä kunnanjohtaja vai en jne., ei ole mitään itseisarvoa tässä menettelyssä. Siinä suhteessa hallitus ja hallintoministerit, ketkä tämän ovat esitelleetkin, olisivat voineet mennä paljon paljon pitemmälle.

Ed. K e k k o n e n : Herra puhemies! Kovin samalla tavoin kulkee ajatukseni kuin ed. Pulliainen tässä asiassa. Kun itse olen vakaasti sitä mieltä ollut jo pitkään, että Suomessa on liikaa kuntia, niin mitä suurimmalla mielenkiinnolla otin hallintovaliokunnan mietinnön käsiini. Mielenkiintoni kasvoi, kun sain varmistetuksi sen, että mietintö on yksimielinen.

Mutta ehkä se yksimielisyys on merkinnyt

sitä, että mietintö ei ole mennyt ihan niin pitkälle kuin olisin suonut, aivan niin kuin ed. Pulliainenkin. Minusta Oulun esimerkki on aivan erinomainen. Kuntajako on kautta aikojen ollut ajassansa kiinni ja tämä aika toimii nyt sillä tavalla, niin kuin ed. Pulliainen kuvaili.

Pikku esimerkkejä voisi ottaa ihmisten elämään liittyvästä vähän koomisestakin seikasta. Jos Oulun kyljessä on esimerkiksi jokin oikein pieni kunta, niin kuin siinä on, alle 2 000 ihmisen kunta ja siellä on esimerkiksi huvielämä, joka on yksi henkilö, niin on aivan selvää, että se huvielämä, joka aiheuttaa pitkiä katseita ja paheksuntaa, muuttaa huvielämäksi Ouluun, jossa hän katoaa muun huvielämän joukkoon, mutta oululaiset sosiaaliturvan maksajat joutuvat ylläpitämään sitä huvielämää. Sitten siinä se pieni lämpäre maata pääsee sanomaan, että meillä on niin mukava kunta, että meillä ei pahennusta herättävää huvielämää olekaan.

Tämä vain esimerkkinä siitä, että minusta maailman muuttuminen sillä tavalla, kuin ed. Pulliainen Oulun kautta kuvaili, merkitsee automaattisesti sitä, että pitää suhtautua väljemmin kuin nykyisin on tapana kuntajakoon ja siihen, millä tavalla kuntia ylipäänsä Suomeen perustetaan tai ollaan perustamatta tai lakkautetaan, niin kuin tällä hetkellä kyllä toivoisin.

Ed. V ä i s t ö : Herra puhemies! Ensinnäkin on todettava, että kunnan koko asukas pohjalla mitattuna ei varmastikaan suoraan kerro kunnan taloudellisuudesta, toiminnan tehokkuudesta tai siitä, palveleeko se hyvin kuntalaisten tarpeita vai ei. Meillä on tässä suhteessa hyvin monenlaisia kuntia. Olen hyvin varovainen siinä opastamaan, mikä kuntakoko meillä tulisi olla, miten suuria kuntia meillä tarvitaan. Mielestäni se kuuluu kuntalaisten oman toiminnan ja hallinnon piiriin.

Asiantuntijakuulemisessa valiokunnassa todettiin, että hallituksen esitys on tässä suhteessa lähtökohdiltaan ja tavoitteiltaan kuntakokoa kasvattamaan pyrkivä ja että se on jonkin asiantuntijan mielestä myös loukkaus kunnan asukkaita kohtaan. Siihen sisältyy, näin asiantuntijat kokivat, sellainen ajatus, että kuntalaiset eivät itse ymmärrä omaa etuaan. Minusta se lähtökohta, että vapaaehtoisesti tehdään ratkaisuja, on erittäin perusteltu. Kavahdan kaikenlaisia pakkoja ja pakkoluitoksia.

Mitä sitten tulee varapuheenjohtaja ed. Drombergin näkemykseen, niin en voi kannattaa lisämomenttia 1 §:ään. Minusta ed. Kankaannie-

mi hyvin perusteli sen, miten asia on ymmärrettävä. Muutoksenhaku- ja oikeussuojajärjestelmä ei voi olla niin ahdas ja niin rajattu kuin ed. Dromberg näki.

Ed. Kekkonen: Herra puhemies! Kun havaitsin pari hämmennyttävää katsetta puheenvuoroni aikana, niin selitän sen huvielämäkohdan, herra puhemies, uudelleen.

Tarkoitin tällä vähän leikkisällä ilmaisullani sitä, että kun on tällainen suuri yksikkö ja sitten sen ympärillä on pieniä yksiköitä, niin näissä sosiaaliset paineet sellaisia ihmisiä kohtaan, joita voi pitää jotenkin sosiaalitapauksina, saattavat muodostua niin suuriksi, että nämä ihmiset muuttavat pois sieltä katseiden ristitulesta sellaiselle seutukunnalle, jossa he eivät ole samalla tavalla silmätikkuja. Näin ne rasitteet, joita nämä sosiaalitapaukset tuovat mukanaan, jäävät sille suuremmalle kaupungille. Tässä suhteessa kun havaitsin, oliko se ed. Kankaanniemi, joka leikki ajatuksella, että kuntia pitäisi voida myös pienentää, niin minä en tässä historiallisessa tilanteessa näe minkäänlaista hyötyä pienentämisestä, vaan yksinkertaisesti katson niin, että kun joka tapauksessa on sellaisia sosiaalitapauksia ja ylipäänsä sellaista sosiaalipolitiikan tarvetta, jota tässä kuvailin, niin täytyy olla myös yksiköitä, jotka pystyvät tällaiset asiat hoitamaan. Se, että pienessä kunnassa sanotaan, että siellä ei tällaisia tapauksia olisi, ei johdu siis siitä niinkään, että siellä viihdyttäisiin paremmin, vaan pikemminkin päinvastoin. Sosiaaliset paineet kaikin puolin ovat hankalammat pienellä paikakunnalla.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Väistölle kommenttina, että ajatellaan sellainen tilanne, että jonkin kunnan, pienehkön kunnan alueelta — tämä on teoreettinen malli — ihmiset muuttavat pois. Mikä on silloin se kuntalainen, jolla on itseisarvoinen asema kuntajaoituksen säilymiseen muuttumattomana? Jokin kaivospaikkakunta voisi tässä tulla ihan hyvin hyväksi esimerkiksi, kun kaivostoiminta loppuu ja suurin piirtein kaikki ovat olleet sen yhden työnantajan varassa.

Toisin sanoen, minä kunnioitan syvästi valiokuntamme kunnioitetun puheenjohtajan arvoa maailmaa ja ajattelua, mutta en ymmärrä tässä erityisessä tapauksessa tämän filosofian ydintä, siis sitä itseisarvoisuutta, jota itsehallinnollisesti puolustetaan. Minusta ei sellaista ole olemassa, koska kaikki on kiinni tilanteesta, elinkei-

noista jnp., jotka voivat salamana muuttua nyky-aikana aivan kokonaan toiseksi.

Ed. Viitamiel: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys tähtää, niin kuin perusteluissa suoraan sanotaan, siihen, että kuntajakoon tulisi entistä helpommin ja entistä nopeammin muutoksia. Tavoitteeksi on asetettu se, että kuntarakenne voisi muuttua siihen suuntaan, että kuntia yhdistyisi toisiinsa.

Varsin laaja poliittinenkin yksimielisyys lienee siitä, että esimerkiksi sellaiset kuntarakenteet, joissa yhtä kaupunkikeskusta ympäröi vain yksi maalaiskunta, niin sanotut reikäleipäarakenteet, ovat varsin epätarkoituksenmukaisia niin molempien kuntien asukkaitten kuin koko seutukunnan elinkeinoelämän ja muun kehittämisen kannalta arvioituna. Asiasta on viimeksi muun muassa edellisen hallituksen sisäministeri ed. Pekkarinen lausunut Kuntalehdessä Jyväskylän esimerkkiin viitaten, että hänen mielestään reikäleipätapauksessa pitäisi liitoksia ehkä syntyä. Lakiesityksellä ja lailla tullaan tämän kaltaisiin tilanteisiin saamaan lisää mahdollisuuksia.

Varmastikin on niin, että myös tämän lain ja monen muun tämän lainsäädännön ympärillä olleitten keskusteluiden takia kuntajaoissa tapahtuneet ja on jo tapahtunutkin erilaisia muutoksia, jotka eivät ole sisältäneet valtion kovinkaan aktiivista otetta, vaan ne ovat lähteneet kuntien vapaaehtoisesta liittymisestä. Katsoisin, että lakiesitys tuskin millään tavalla haittaa tätä kehitystä, vaan päinvastoin edistää sitä, mikä onkin toivottavaa.

Mitä tulee kuntien pienentämiseen, niin itse asiassa vanhan hallinnon aikaan, Venäjän vallan aikaan, jolloin kaupunkilaisilla ja maalaiskuntalaisilla oli erilaisia oikeuksia juuri siitä riippuen kummassa kuntamuodossa he asuivat, oli tapana, että kaupunkeja perustettiin sillä tavoin, että vanha pitäjä jaettiin kahtia ja kuntaa pienennettiin. Näinhän useimmat kaupungeistamme 1800-luvulla syntyivät.

Ed. Dromberg: Herra puhemies! Olen valmis täysin yhtymään ed. Pulliaisen käsityksiin kuntarakenteen kehityksestä ja siitä muutoksesta, mikä on viime vuosina tapahtunut ja mitä varmaan tulevaisuudessa entistä voimakkaammin tulee tapahtumaan.

Valiokunnan puheenjohtajan ed. Väistön kantaan siitä, että kuntakokoa kasvatetaan tulevaisuudessa tällä lailla: Se on mielestäni suorastaan mielekästä, jos samalla pystytään paremmin

palvelemaan kuntalaisia ja tuomaan palvelut heille edullisemmin eikä palveluista tarvitse tinkiä. Se on minusta aivan luonnollinen lähtökohta sille, että jokainen meistä haluaisi kehittää niin, että kansalaiset olisivat tyytyväisiä.

Kun sanoitte, että on loukkaus kuntalaisia kohtaan, niin ihmettelen sitä. Jos he kansanäänestyksen kautta ovat myöntäväisiä ja haluavat liittyä johonkin toiseen kuntaan osana tai kokonaisuutena, niin en voi ymmärtää, että se on loukkaus kuntalaisia kohtaan. Sehän on nimenomaan kuntalaisten äänen kuulemista ja subsidiariteettiperiaatetta noudattava.

Kun ajatellaan, että meillä on 452 kuntaa ja Ruotsissa on muistaakseni 268 tai jotain sitä suuruusluokkaa, niin kyllähän meillä, jos ajatellaan väestöpohjaa, on todella miettimisen paikka, miten me kehitämme tätä maata, että pärjäämme tulevaisuudessa myös eurooppalaisessa kilpailussa.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa puhemies! Kuntajakolainsäädännön uudistamiselle on luonnollisia perusteita. Haluan erityisesti pysähtyä siihen keskusteluun, mitä käydään kuntakoosta, jossa keskustelun painopiste siirtyy siihen, että noin 100 alle 2 000 asukkaan kuntaa ovat erityinen yhteiskunnallinen ongelma. Minusta tämä on varsin pinnallinen näkemys. Meidän eduskuntana tulisi paneutua paljon syvällisemmin valtion ja kuntien suhteiden uudistamiseen niin, että me todella tulevaisuudessa turvaamme palvelut kansalaisille. Tässä tarkastelussa kuntakoko ei suinkaan ole se ydinnimittäjä.

Minä otan käytännön esimerkin, mitenkä hölmöllä tavalla pienten kuntien taloudellista toimintaa pyritään vahingoittamaan nykyisellä kuntauudistuksella. Esimerkkinä on se, että niissä pienissä kunnissa, joissa on vain ala-asteen koulu, ei omaa yläastetta, joudutaan selvästi pienemmällä valtionosuuksilla toteuttamaan ala-asteen opetus kuin niissä kunnissa, joissa on yläaste. Eli pienuudesta sakotetaan jo valtionosuuksissa. Minusta tämä ei ole tarkoituksenmukaista kuntien ja valtion yhteistyötä. Vähintäänkin meidän pitäisi luoda vapaaehtoisuus sille, että samoista lähtökohdista kunnat voivat yhteistyössä hakea ratkaisuja, joilla saavutetaan kokonaistaloudellisin lähtökohta.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Viime kunnallisvaalikaudella tapahtui itse asiassa vain kolme kuntaliitosta: Lohjan kaupunki ja Lohjan maalaiskunta, Porvoon kaupunki ja Porvoon

maalaiskunta ja Heinolan kaupunki ja Heinolan maalaiskunta yhdistyivät vapaaehtoisesti. Nämä olivat kaikki reikäleipäkuntia. Sen voi sanoa, että porkkanarahatkaan eivät olleet kovin houkuttelevia.

Itse Heinolassa toimien yritimme 40 vuotta kuntaliitosta huonolla menestyksellä, kunnes asia kypsyi kuin itsestään kehityksen myötä. Lähes kaikki toiminnot ja lähes kaikki palvelut olivat yhteisiä tässä reikäleipäkompleksissa, eikä ollut mieltä pitää enää kahta valtuustoa tai kahta kunnanhallitusta. Sanoisin kuitenkin, että suurin syy, ettemme aikaisemmin onnistuneet kuntaliitoksessa, oli se, ettemme kyenneet ottamaan huomioon, kuinka suuri tunnekysymys se oli osalle ihmisiä.

Ed. V ä i s t ö : Herra puhemies! Ed. Pulliaiselle toteaisin, että hänen esille ottamansa erityistapaus on todella erityistapaus. Jos kunnan asukas pohja vähenee hyvin voimakkaasti, varmasti siellä toimiva hallinto, siellä olevat kuntalaiset kyllä itse osaavat arvioida, mitä heidän tulee tehdä turvatakseen palvelut ja säilyttääkseen ne mahdollisuudet, joita kunnan tulee kuntalaisille järjestää. Tässäkin suhteessa luottaisin kuntalaisiin.

Varapuheenjohtaja Drombergille totean, että kun te, ed. Dromberg, totesitte, että minä kritisoin tätä ja totesin pakkomenettelynä tämän lainsäädännön, toin esille eräitä asiantuntijoiden arvioita. Ehkä asiantuntijoiden arviot perustuvat enemmän siihen julkiseen mielikuvaan, joka on syntynyt. Pääministeri on ilmoittanut, että meillä on liikaa kuntia. Minusta se lähestymistapa on väärä. Ed. Ihmäki totesi asian oikein. Siis pitää mennä kuntalaisten kautta ja saada heidät ymmärtämään ja myös mukaan siihen asiaan. Nyt tässä mahdollistuu kunnallinen kansanäänestys, ja jos yli puolet kuntalaisista on sillä kannalla, että he yhdistyvät toiseen kuntaan, niin minusta silloin on typerä valtuusto, joka ei ole samaa mieltä. Tämän tyyppinen lähestymistapa tässä varmaan on paikallaan, mennä siis kuntalaisten kautta eteenpäin, ei niin että ylhäältä päin sanellaan, mitä rauhaan kuuluu.

Ed. M y l l y n i e m i : Herra puhemies! Viitaan ed. Kekkosen puheenvuoroon. On aika erikoista edes keskustella siitä, onko kansalaisten hyvinvointi parempaa tai huonompaa pienissä kunnissa kuin suurissa kunnissa. Oulun kaupungissa on 115 000 asukasta, runsas kolmannes koko läänin asukkaista, mutta kaikesta huoli-

matta Oulun kaupungissa tapahtuu puolet kaikista häiriöistä, pahoista asioista, mitä koko läänissä. Olen nähnyt Oulun kasvun ja erityisesti Oulun ympäristössä olevien pienten kuntien kasvun. Otan hyvin yksinkertaisen esimerkin vain yhdestä asiasta.

Vuonna 74 Oulunsalon kunnassa oli asukkaita noin 2 500—3 000. Siellä tapahtui viisi juopumuspidätystä koko vuoden aikana, edellisenä vuonna yksi juopumuspidätys. Tällä hetkellä Oulunsalon kunta on ihan lähellä samaa kuin Oulun kaupunki ja mikä tahansa lähiö, ei aivan niin paha, mutta hyvin lähellä sitä. Syy Oulunsalon ongelmiin on pelkästään Oulun kaupungin. Sieltä he ovat oppineet kaikenlaiset pahat tavat eikä suinkaan siellä Oulunsalon kunnassa. Jos Oulun kaupunki olisi vain 20 000—30 000 asukkaan kaupunki, Oulunsalossa ei olisi häiriöitä ollut lähes lainkaan, koska ei siellä olisi myöskään 7 000:ta asukasta.

Ed. D r o m b e r g : Herra puhemies! Kun valiokunnan puheenjohtaja otti sen asian esille uudelleen, että kuntalaisten mielipiteen yli kävelään, niin eihän tässä laissa tapahdu niin. Nimenomaanhan kuunnellaan kansalaisten mielipide kansanäänestyksen kautta ja siltä pohjaltahan valtioneuvosto voi tehdä ratkaisun, jos kerran kuntalaisten mielipide on sen puolesta, että yhdistytään toiseen kuntaan.

Ed. V i i t a m i e s : Arvoisa puhemies! Sotien jälkeisessä Suomessa on tehty noin 80 kuntaliitosta ja vilkkainta kuntaliitosten tekeminen oli 70-luvulla, jolloin myös valtio oli asiassa aktiivinen. Ihan selvä syy-yhteys on sen välillä, että kun valtio toimii ja osoittaa omaa tahtoaan tässä asiassa, niin tapahtuu myös vapaaehtoisia liitoksia paljon enemmän kuin silloin, kun valtio ei kiinnitä asiaan huomiota lainkaan.

Olen samaa mieltä kuin ed. Ihamäki siitä, että tärkeätä on, että ymmärretään kaikkien niitten kuntien asukkaitten mielipiteet ja mielialat, jotka liitoshankkeessa mukana ovat, ja sitä kautta vapaaehtoisesti sen liitoksen täytyisi tietysti tapahtua. Mutta viitaten siihen kehitykseen, joka historiallisesti on nähtävissä, on oikein hyvä myös vapaaehtoisten liitosten aikaansaamiseksi se, että nyt säädetään laki, joka helpottaa valtion puuttumista asioihin. Pakkoliitoksiahan tässä ei mahdollisteta sanan varsinaisessa merkityksessä. Tällä tavoin valtio, paitsi että mahdollistaa aloitteen tekemisen ja helpottaa varsinaista päätöstä, kun päätösvalta

siirretään valtioneuvostolle, myös antaa yhteiskunnalliselle keskustelulle selvän signaalin siitä, mikä on tarkoituksenmukainen suunta eräissä tapauksissa, joista varsinkin reikäleipäkuntien kohdalla vallitsee jopa laaja poliittinen yksimielisyyskin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys 207/1997 vp

Hallintovaliokunnan mietintö 25/1997 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 25.

Keskustelu:

Ed. V ä i s t ö : Herra puhemies! Tämä hallituksen esitys koskee ulkomaalaislain muuttamista, jossa yksi olennainen kysymys on nykyisen turvapaikkalautakunnan lakkauttaminen ja sille kuuluvien muutosasioiden siirtäminen Uudenmaan lääninoikeuteen. Hallitus ehdottaa, että ulkomaalaisviraston tekemään turvapaikkaa, turvapaikan hakijalle suojelun tarpeen perusteella myönnettävää oleskelulupaa ja pakolaisuuden lakkaamista koskevaan päätökseen haettaisiin muutosta Uudenmaan lääninoikeudesta. Lisäksi tähän ehdotukseen sisältyy nykyisen kahden nopeutetun turvapaikkamenettelyn sijasta säädetävä vain yksi nopeutettu menettely.

Arvoisa puhemies! Tästäkin hallituksen esityksestä valiokunta on lopulta ollut yksimielinen. Me olemme tehneet muutamia muutoksia hallituksen esitykseen, ja olennaiset muutokset liittyvät ilmeisen perusteettoman turvapaikkahakemuksen käsittelyyn. 34 §:ssä turvapaikkamenettelyn väärinkäyttämisenä pidetään lähtökohteisesti sellaista turvapaikkahakemusta, jonka tekijä tulee maasta, joka tunnetaan demokraattisena ja ihmisoikeuksia kunnioittavana ja jota voidaan pitää siis turvallisena turvapaikkamaana. Koko hallituksen esityshän rakentuu tähän käsitteeseen, että on turvallinen turvapaikkamaa, ja tähän perustuu siis mahdollinen kääntäminen.

Ilmeisen perusteettoman turvapaikkahakemuksen ratkaiseminen on 34 a §:ssä. Tässä siis käsitellään nopeutettua turvapaikkahakemuksen käsittelyä, jolloin päätökseen sisältyy turvapaikkahakemuksen ja siihen liittyvän oleskeluluvan hylkääminen sekä päätös käännättämisestä. Valiokunta katsoo, että on tarkoituksenmukaista rajata tästä päätöksestä lääninoikeuteen tehtävän valituksen ala koskemaan vain oikeusksymyksiä. Samalla valiokunta katsoo, että lääninoikeuden toimivaltaan pitäisi kuulua puuttua muuhunkin ulkomaalaisviraston lainvastaisuuteen kuin mitä 34 a §:n 4 momentissa todetaan.

Ulkomaalaisviraston tulisi huolehtia hakijan kuulemisesta, ennen kuin asia muutoksenhakutilanteessa, valitustilanteessa, lähetetään lääninoikeudelle. Ulkomaalaisvirastohan on hallintoviranomainen, joka voi suorittaa kuulemisen sujuvammin kuin lääninoikeus. Ulkomaalaisviraston päätös tulisi toimittaa turvapaikan hakijalle tiedoksi viivytyksettä.

Käännättämisestä päättäminen liittyy lakiehdotuksen 39 §:ään. Käännättämispäätös tulisi ehdotuksen mukaan passintarkastusviranomaisen tehtäväksi kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun ulkomaalainen on saapunut Suomeen.

Muutoksenhauun Ulkomaalaisviraston päätöksestä valiokunta rajaa koskemaan niitä laillisuusperusteita, joita säädetään valituksesta. Hallituksen esityksen mukaan maahantulokieltoa koskevaan päätökseen haettaisiin muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta ja lääninoikeudelta käännätyksen osalta. Valiokunta ehdottaa, että muutoksenhaku maahantulokiellosta määräytyisi pääasian perusteella eli haettaisiin sitä joko lääninoikeudelta tai korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

Arvoisa puhemies! Valiokunta pitää siis hallituksen esitystä mietintöön sisältyvin muutosehdotuksin perusteltuna ja on ollut tästä yksimielinen.

Ed. D r o m b e r g : Herra puhemies! Kansanedustajana harvoin näkee niin epätydyttävästi valmisteltua hallituksen esitystä kuin nyt käsitellyssä oleva ulkomaalaislaki eduskuntaan tullessaan oli. Kaikesta kävi ilmi, että esitystä oli valmisteltu kiireellä ilman riittävän huomion kiinnittämistä lain soveltajan käytännössä kohtamiin ongelmiin. Meidän pitäisi muistaa, keitä varten me eduskunnassa lakeja oikein säädämme. Nyt hyväksyttävänä oleva laki jättää lain soveltajille liikaa tulkinnanvaraa ja näin sekä hidastaa että vaikeuttaa heidän työskentelyään.

Hallintovaliokunnassa yritimme parhaamme mukaan tehdä esityksestä selkeämmän ja käyttökelpoisemman. Mutta kuten tiedämme, huonon lakiesityksen puutteita on vaikea enää eduskunnan valiokuntakäsittelyssä täysin korjata.

Ylipäätään en voi ymmärtää, miksi ulkomaalaislakia on ollut tarpeen näinkin radikaalisti muuttaa. On totta, että EU-ministerineuvosto on 20.6.1995 vahvistetussa päätöslauselmassaan kyseenalaistanut tietyiltä osin Suomen nykyisen menettelytavan pakolaisasioissa. Missään tapauksessa Euroopan unioni ei kuitenkaan velvoita meitä tekemään tällaisia muutoksia kuin nyt käsiteltävänä oleva esitys ulkomaalaislaiksi pitää sisällään.

Otetaan esimerkiksi vaikka luopuminen selvästi perusteettomien turvapaikkahakemusten ratkaisemisesta nopeutetussa menettelyssä. Suomessa nykyisin käytössä oleva menettely on ollut hyvin toimiva. Valtioneuvosto on vahvistanut niin kutsutun tavallisten lähtömaiden luettelon, jonka perusteella lähtökohtaisesti turvallisista maista tehty turvapaikkahakemukset on voitu nopeasti hylätä. Tämä on osaltaan vaikuttanut siihen, että ulkomaalaisviranomaiset ovat voineet keskittyä käsittelemään muista maista tehtyjä turvapaikkahakemuksia. Nämä hakemukset taas tulevat juuri niiltä henkilöiltä, joiden henki on myös konkreettisesti vaarassa jokaisella hetkellä, jonka hakemus odottaa Ulkomaalaisviraston jonossa myönteistä ratkaisua. Näinhän ei ole esimerkiksi Saksasta tai Ruotsista saapuvien turvapaikan hakijoiden kohdalla.

Nyt käsitellyssä olevassa lakiesityksessä olemme siirtymässä yhteen nopeutettuun menettelyyn. Suunta on sinänsä ihan oikea. Ongelmana pidän kuitenkin sitä, etteivät edes aiemmassa lainsäädännössä automaattisesti selvästi perusteettomien kategoriaan kuuluvat hakemukset uuden lain mukaan ole ilmeisen perusteettomia vaan että harkintavalta on jätetty Ulkomaalaisvirastolle.

Mikään ei toki estä valtioneuvostoa jatkossakin hyväksymästä ja vahvistamasta esimerkiksi turvallisten lähtömaiden luetteloa. Kun esitin tätä valiokunnassa selvennyksen vuoksi kirjattavaksi osaksi hallintovaliokunnan mietinnön perusteluja, esitykseni ei kuitenkaan mennyt läpi. Voimme siis päätellä, että ainakin osa valiokunnan jäsenistä haluaa tietoen luopua nykyisestä hyvin toimivasta menettelystä, jossa hyvin yksinkertaisella tavalla on voitu priorisoida asian käsittely turvapaikan hakijan todellisen tarpeen mukaan.

Turvapaikkahakemusta, jonka tarkoituksena on turvapaikkamenettelyn väärinkäyttäminen, pidetään käsiteltävänä olevan lakiesityksen mukaan ilmeisen perusteettomana. Tällaiseksi väärinkäytöksi pitäisi mielestäni automaattisesti katsoa myös sellaisen turvapaikkahakemuksen tekeminen, jonka tekijä tulee maasta, joka tunnetaan demokraattisena ja ihmisoikeuksia kunnioittavana. Esimerkkinä tällaisesta maasta voi olla vaikkapa Viro.

Nyt tehdyt muutokset saavat aikaan vain sen, että todelliset hätää kärsivät kärsivät enemmän ja menettelynormeilla puliveivaavat keinottelijat kykenevät keinottelemaan yhä helpommin. Uusi laki saattaa aiheuttaa myös tilanteita, joissa pelkäänsä se seikka, että hakija on hakemuksessaan pistänyt rastin ruutuun "Ilmoittaudun turvapaikan hakijaksi", antaa henkilölle jatkossa paremmat oikeudet ja kattavamman oikeusturvan suhteessa henkilöön, joka on esimerkiksi vedonnut pelkäänsä perheen yhdistämiseen. Mielestäni tämä johtaa epätasa-arvoiseen tilanteeseen, sillä taas keinottelijat hyötyvät ja todelliset avun tarpeessa olevat ihmiset voivat jäädä ilman riittävää oikeussuojaa.

En myöskään pidä perusteltuna sitä hallituksen esityksen perusteluissa esitettyä kantaa, jonka mukaan ilman erityisen painavaa syytä päätöstä ei voida antaa turvapaikan hakijalle tiedoksi ajankohtana, jona hakijan kuuleminen tai avustajan hankkiminen olisi kohtuuttoman vaikeaa. Koska turvapaikan hakijaa on joskus vaikea tavoittaa normaaleina virastoaikoina, tulisi kuuleminen voida suorittaa kaikkina vuorokauden aikoina.

Kaiken kaikkiaan pidän hallituksen esitystä uudeksi ulkomaalaislaiksi erittäin huonona. Täytyykin vain toivoa, että keväällä eduskuntaan tulevat ehdotukset perheen yhdistämistä koskevaksi lainsäädännöksi ovat nyt käsiteltävänä olevaa esitystä paremmin valmisteltuja sekä perusteellisemmin harkittuja.

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! Ed. Dromberg veti oikeastaan maton alta, koska olin ymmärtänyt, että esitys on kuitenkin parannus, mutta tarkemmin katsottuna ei taida olla.

Suomessa on hyvin huono ja epäselvä ulkomaalaislainsäädäntö tähänkin mennessä, ja tämä sitä edelleenkin huonontaa. Nykyinen voimassa oleva laki on antanut erinomaiset mahdollisuudet eri viranomaisten keskiseen kiistelyyn ja riiteltyyn. Ei voi olla oikein, että esimerkiksi ulkomaalaisvaltuutettu käyttää po-

liisista muun muassa seuraavia lausumia: "Sen ja sen poliisilaitoksen toiminta on ala-arvoista. Olisi parempaa, että kyseessä oleva poliisi ei sekaantuisi tällä tavalla ulkomaalaisasioihin vaan pysyisi vain omissa pussihousuissaan." Poliittisesti värittyneen virkamiehen lausuma ei ole kohtuullinen, koska kyseessä olevan poliisilaitoksen ei ole katsottu kyseisessä asiassa meneteleen virheellisesti.

Ulkomaalaisia koskevien pykälien pitää olla niin selkeitä, että ne ymmärtävät kaikki viranomaiset, myös ulkomaalaisvaltuutettu. Nyt esillä oleva muutos on perusteluiltaan kiteytetty niukasti. Kysyä voi, eikö hallintovaliokunnalle löydy tekstinkirjoittajaa, jolta syntyisivät edes kunnolliset, riittävän laajat perustelut, vaikka laki olisikin huono. Huonoa lakia ei tietenkään saisi päästää läpi. Toivottavasti tämä kuitenkin parantaa tilannetta mutta vaikuttaa varapuheenjohtaja ed. Drombergin puheenvuoron mukaan vielä heikentävän. Miksi hyväksyitte lakiesityksen? Olisitte hylänneet sen.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! En ota nyt kantaa siihen, onko laki hyvä vai huono. Uudistus on aika laajasti kuitenkin valmisteltu jo toimikunnassa, ja ehkä ministeriössä olisi voitu huolellisemmin menetellä, jolloin valiokuntakin olisi päässyt vähän helpommalla, mutta tämä on nyt tässä ja muutokset on vietävä läpi.

Kiinnitän vain kahteen asiaan lyhyesti huomiota. Lakivaliokunnassa ovat tällä hetkellä auki tullilain valmisteverolain ja joidenkin muiden lakien muutokset, joissa Uudenmaan lääninoikeudelle keskitetään tehtäviä. Tässä turvapaikkalautakunta lakkautetaan ja tehtävät siirretään Uudenmaan lääninoikeudelle. Kysyn vain: Miksi aina Uudenmaan lääninoikeudelle? Miksi Helsingin byrokratiaa kasvatetaan? Miksi ei voitaisi yhtä hyvin siirtää näitä Oulun lääninoikeudelle, jossa voitaisiin erikoistaa näihin kysymyksiin, eikä kasvatettaisi Helsingin byrokratiaa, ei lisättäisi asuntojen kysyntää ja paineita täällä? Ihan hyvin nämä osattaisiin varmasti hoitaa koulutuksen jälkeen myös muualla, joko Kouvolassa Kymen lääninoikeudessa tai Oulussa jne.

Toinen kysymys, arvoisa puhemies, on se, että hallitus on nyt ilmoittanut, että turvallisten maiden luettelosta luovutaan. Kuitenkin lakiesitys sisältää, taitaa olla kahdessakin pykälässä, maininnan turvallisista maista. Ihmettelen vain, onko hallituksen lupauksellakaan tältä osin mi-

tään katetta, kun kuitenkin turvallisista maista puhutaan. Ilmeisesti luettelo säilyy. Onko se hyvä vai huono? Se otettiin käyttöön muistaakseni edellisen hallituksen aikana, oliko se 93 vuoden alussa. Jos katsotaan tilastoja, niin kun turvallisten maiden luettelo johti siihen, että pika-käännytykset rajalta mahdollistuivat, turvapaikan hakijoiden määrä aleni roimasti. En tiedä, onko tapahtunut pahoja oikeusturvan loukkauksia. Järjestelmä on meidän kannaltamme kohtuullisen hyvä muuten, mutta ihmisten oikeusturvan kannalta, turvapaikan hakijoiden oikeusturvan kannalta järjestelmä ei ole kansainvälisesti kestävä.

Ed. L ö v : Arvoisa puhemies, värderade talman! Finlands utlänningspolitik har kritiserats med fog. Vi har till exempel tagit emot betydligt färre flyktingar än våra nordiska grannar. Våra myndigheter, framför allt utlänningsverket, har fungerat dåligt, klumpigt, långsamt osv. och vi har haft en gammalmodig lagstiftning. Regeringens principprogram är en bra produkt och de första lagreformerna behandlas nu här i riksdagen. Målsättningen med de nya lagarna är att vi skall få ett tillförlitligt och snabbt system, som är humant och inte kan missbrukas. Att vi fick ett enhälligt betänkande ser jag som ett tecken på att det finns ett samförstånd om att kommande lagreformer behandlas på samma sätt.

Puhemies! Hallituksen periaateohjelman pohjalta meillä ovat nyt ensimmäiset lakiuudistukset käsiteltävinä. Tavoitehan on, että saada parempi, luotettavampi ja nopeampi sekä humanimpi systeemi aikaan, jota ei voida käyttää väärin. Saatiin myös yksimielinen mietintö valiokunnassa, ja näen sen osoituksena siitä, että tuleviakin lakeja voidaan samassa hengessä käsitellä.

Turvallisten lähtömaiden listasta on luovuttu, ja se on hyvä asia. Nyt voidaan tosiaan käsitellä ihmisiä yksilöinä, ihmisinä eikä vain listan perusteella, mistä he tulevat. Se, että puhutaan turvalisesta turvapaikkamaasta, on ihan toinen asia. Siitäkin on tulossa lakiesitys keväällä.

Ed. Pulliainen : Arvoisa puhemies! Ed. Myllyniemi aivan oikein ja oikeilla sanoilla kuvasi sen, miksi ylipäätään tämä hallituksen esitys oli sinänsä tarpeellinen. Kun tämä on näin ratkaistu, niin olisi vain toivonut, että esitys olisi ollut hyvin valmisteltu teknisesti ja asiallisesti, ja siinä suhteessa se, mitä varapuheenjohtajakin tässä

julkitoi, on valitettavasti totta. On sitten tietysti sillä tavalla, että kun joudutaan lainvalmistelutyötä tekemään missä tahansa valiokunnassa, niin se vaatii todella ison panoksen ja apua sitten ministeriöistä, tässä tapauksessa useammasta, valiokuntaneuvokselle niin, että pystytään uusi teksti kirjoittamaan ja sitten sitä tukeva mietintöteksti.

Kuitenkin minä katsoisin tässä tilanteessa olevan juuri niin kuin ed. Löv äsken totesi, että nyt on hyvä näin, ja katsotaan sitten tästä eteenpäin. Jos rukkaamisen tarvetta on, niin helpompi on tätä rukata kuin jos tämä olisi nyt tässä vaiheessa hylätty.

Ed. D r o m b e r g : Herra puhemies! Tässä ed. Kankaanniemi otti esille, miksi Uudenmaan lääninoikeuteen keskitetään asiat eikä niitä hajoteta ympäri Suomea muihin lääninoikeuksiin. Katson kuitenkin asiantuntijakuulemisen perusteella, että on erittäin järkevää, että asiantuntemus todella saadaan keskitettyä yhteen paikkaan, kun se vaatii koulutusta ja tietoa ja taitoa. Näiden henkilöiden on myös huomattavasti helpompi liikkua Helsinkiin näitä asioita hoitamaan, mikä on järkevää. Tällä hetkellä hän siellä ei ole resursseja, mutta lupaushan on, että sinne järjestetään asiantuntevat resurssit ja niiden koulutus. Täällä on kuitenkin mahdollisuus saada myös asiantuntija-apua hyvin helposti. Näiden asioiden keskittäminen yhteen paikkaan varmasti on myös näiden henkilöiden edun mukaista.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Herra puhemies! En tarkoittanut sitä, että ne hajotettaisiin kaikkiin lääninoikeuksiin, vaan ymmärrän ja hyväksyn sen, että asiat keskitetään yhteen lääninoikeuteen, mutta sen ei tarvitse olla Helsinki ja Uudenmaan lääninoikeus, vaan se voisi olla joku muu, koska Kehä III:nkin ulkopuolella on viisautta ja koulutuskykyistä väkeä.

Ed. S a a r n i o : Herra puhemies! Haluaisin myös korostaa sitä, että ulkomaalaisasiat on syytä käsitellä yhdessä ainoassa paikassa. Onko se Helsinki, se on kokonaan toinen asia. Mutta ehkä Uudenmaan lääninhallitusta puolustaa se, että valtaosa maahan tulijoista kuitenkin tulee joko Seutulan Vantaan lentokentän tai laivayhteyksien kautta. Mutta on kokonaan toinen asia, missä fyysisesti tällainen elin sijaitsee. On myös turvapaikan hakijoiden oikeusturvan kannalta välttämätöntä, että yksi ja sama elin käsittelee

kaikki hakemukset. Mutta varmasti joudumme tulevaisuudessa keskustelemaan, missä nämä elimet sijaitsevat, koska on järjetöntä todellakaan keskittää kaikkea Helsinkiin varsinkin, kun kaikki turvapaikan hakijat sitten valuvat enemminkin tai myöhemmin kuitenkin tänne pääkaupunkiseudulle.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys laiksi kalastuslain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys 143/1997 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 13/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 13.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Vaikka puoliyö jo lähestyy, niin ihan muutama sana on paikallaan sellaisesta hallituksen esityksestä, jonka valiokuntakäsittelyssä kävi harvinaisen selvästi ilmi, että paikalliset asukkaat, ainakin ne tahot heitä edustaen, jotka olivat valiokunnassa kuultavina, vastustavat tätä esitystä. Kysymys on kalastuslakisysteemistä, jossa muuta valtakuntaa varten luotiin oma lakinsa vuonna 82 mutta valtakunnan kolmessa pohjoisimmassa kunnassa jäi voimaan vuoden 51 kalastuslaki. Tämän asiallinen peruste oli se, että vesipiirirajankäynnit olivat siellä kesken. Nyt kun ne sitten ovat läpikäytyt, tämän pohjoisimman Suomen lain kumoamistyötä viedään läpi.

Se erityinen perustelu, miksi nyt olisi pitänyt ottaa aikalisä tässä asiassa, on se, että näiden niin sanottujen erityisperusteisten kalastusoikeuksien osalta sitä operaatiota, miten nautintaoikeudet jakaantuvat talojen kesken ja talojen sisällä, vielä edelleen läpikäydään. Toisin sanoen paikalliset asukkaat katsoivat, että tämäkin toimitus olisi pitänyt olla toteutettuna eli nähtäisiin, mikä on vesialueen omistus- ja nautintaoikeuden suhde itse kullakin vesialueella. Tämä olisi pitänyt saada kuntoon, ennen kuin tähän operaatioon ryhdytään.

Tässä on nähty eräiden eteläsuomalaisen kalastusjärjestöjen jnp. taholta vähän samanlainen asia, joka on verrattavissa läänikohtaiseen viehekorttisysteemiin siirtymiseen eli että nyt sitten saadaan tämä systeemi laajennettua pohjoisimpaan Suomeen.

Arvoisa puhemies! En liity tähän joukkoon, joka tässä nyt ihmeemmin ryhtyy hillumaan tämän asian kanssa sen takia, että meidän on syytä muistaa yksi hyvin merkittävä asia: kalavesien tuotto siellä pohjoisimmassa Suomessa on vain murto-osa siitä, mitä se on täällä Etelä-Suomessa. Toisin sanoen kalastojen asettamat tuotantorajat tulevat paljon nopeammin vastaan siellä kuin muualla Suomessa. Siksi oli aivan erityisen välttämätöntä, että mietintö kaikilta osiltaan kirjoitettiin mahdollisimman huolellisesti, vastattiin kaikkiin niihin kysymyksiin ja vastaväitteisiin, mitä paikalliset asukkaat esittivät, koska niitä mielipiteitä ei voida missään olosuhteissa väheksyä.

Tässä suhteessa, arvoisa puhemies, tästä tuli varsin pitkä selvittely, koska tässä jouduttiin vastaamaan ihan niin pitkälle saakka kysymyksiin, kuin että kuinka läänikohtaisen viehekortin tuottovarot jaetaan ja jos kalaveden omistaja ei ole vielä selvillä, niin mihin rahat laitetaan jemmaan siihen saakka, kun on omistaja saatu selville, eli ne pannaan sinne lääninhallituksen konttoriin tilille, josta ne ovat sitten käytettävissä, kun nämä asiat ovat kunnossa.

Myös hyvin merkittävää on se, että noilla alueilla harrastetaan luontaiselinkeinoja. Me olemme luoneet lainsäädännön sitä varten, että siellä on luontaiselinkeinotiloja, ja tätäkin on kunnioitettava. Toisin sanoen tässä täytyy olla loppuun saakka järki mukana, ja kun kalastuslaissa on sellaiset lainkohdat, jotka velvoittavat kalatalousviranomaisen tarkkaan seuraamaan kalastojen tilaa ja saattamaan jonkin vesistön osan kalastuskieltoon, mikäli kalaston tila sitä vaatii, niin tämäkin oli syytä erikoisesti todeta mietinnössä niin, että tässä ei mennä kestäväen käytön periaatteen ulkopuolelle.

Näillä edellytyksillä olemme sitten, enemmistö, olleet sitä mieltä, että tämä hallituksen esitys voidaan hyväksyä. Siihen on sitten oppositio jättänyt oman vastalauseensa perustellen sitä omalla tavallaan.

Ed. Korteniemi: Herra puhemies! Käsittävänä oleva hallituksen esitys merkitsee sitä, että maamme kolmen pohjoisimman kunnan, Enontekiön, Inarin ja Utsjoen osalta puretaan

se poikkeuksellinen järjestely, mikä niissä on ollut voimassa kalastuslain osalta. Tähänhän ed. Pulliainen jo edellä viittasi. Kun vuoden 1982 kalastuslaki säädettiin, nämä kunnat jätettiin erityisasemaan ja niissä on ollut edelleen voimassa vuoden 1951 kalastuslaki. Näin meneteltiin, koska vesipiirirajankäynti oli näissä kunnissa kesken.

Vaikka vesipiirirajankäynti on käyty loppuun, jakotoimituksia on edelleen kesken. Tähänhän myös ed. Pulliainen edellä viittasi. Mutta myös laajempi kysymys maahan ja veteen liittyvistä oikeuksista ja omistuskysymyksistä on lopullisesti ratkaisematta saamelaiden kotiseutualueella. Tästä johtuu, että lähes kaikki paikalliset lausunnonantajat ovat vastustaneet nyt esitettyä lain muutosta. Tämähän käy ilmi jo hallituksen esityksestäkin. Se on tullut ilmi jo lain valmistelussakin.

Lapista on useissa yhteyksissä vaadittu uutta perusteellista selvitystä oikeuksista maahan ja veteen saamelaiden kotiseutualueilla. Tätä selvitystä ei ole kuitenkaan tehty. Kuvaavaa on, että kun nyt käsiteltävässä laissa annetaan paikalliselle väestölle maksuton oikeus kalastaa valtion vesillä, niin siinä on sellainen ristiriita, että paikallinen väestö katsoo, etteivät ne ole valtion vesiä vaan heidän omiaan. Siksi heidän mielestään on jopa loukkaavaa, että laissa puhutaan valtion vesistä, kun ne heidän mielestään kuuluvat nimenomaan heille. Siksiäpä niin kauan kuin selvitys siitä, kuka omistaa maat ja vedet saamelaiden kotiseutualueilla, on tekemättä, valtio voi nyt näin hallita maita ja säätää lakeja paikallisten asukkaiden oikeuksia rajoittaen.

Kiinnitän huomiota myös siihen, että niin kauan kuin maa- ja vesioikeuksia koskevat asiat ovat selvittämättä, tämä keskeneräinen tilanne heijastuu kielteisesti myös saamelaiden ja muun paikallisen väestön suhteisiin, niin kuin olemme eduskunnassakin havainneet muiden lakien yhteydessä. Valiokunnan mietintöön liittyy vastalause, jossa viisi valiokunnan jäsentä esittää lakiehdotuksen hylkäämistä. Vastalauseessa todetaan muun muassa:

”Esityksen kohteena olevissa pohjoisten kunnissa vesipiirirajankäynnit ovat edelleen käynnissä. Keskeneräisissä rajankäyntien toimituksissa ratkaistaan muun muassa nautintaoikeuksien jakautumisia talojen kesken ja talojen sisällä sekä mahdollisesti selvitettävän vesialueen omistajan ja nautintaoikeuden haltijan suhdetta. Rajankäynnit on ensimmäisten toimitusten osalta

aloitettu, mutta ne ovat vielä kaikilta osin kesken. Työn arvioidaan kestävän oikeuskäsittelyineen vielä useita vuosia, ennen kuin ratkaisut voidaan rekisteröidä.” Edelleen vastalauseessa jatketaan: ”Vasta rajankäyntikäsittelyjen päätyttyä on perusteltua pohtia kalastuslain ulottamista myös näihin pohjoisiin kuntiin.”

Vastalauseessa viitataan myös aivan oikein, että monista asiantuntijalausunnoista on käynyt ilmi, että esimerkiksi lain ympäristövaikutukset sekä vesien omistajien ja ammattikalastajien asema on jäänyt epäselväksi ja lisää tämän takia epävarmuutta.

Tältä pohjalta vastalauseen kirjoittajat esittävät lain hylättäväksi. Olen samaa mieltä vastalauseen allekirjoittajien kanssa, ja siksiäpä lakiesitys tulisi minunkin mielestäni hylätä lain kolmannessa käsittelyssä.

Ed. Pullia i n e n : Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti palautan ed. Korteniemen mieleen sen asian, jota hän ei maininnut mutta jota koskeva asiakirja hänellä oli äsken edessään, nimittäin sen, että perustuslakivaliokunta on käsitellyt asian, ja lausunnossaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle se toteaa, että lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädettyssä järjestyksessä ja juuri tämän taustaksi kertoo sen vastauksen, mikä näytti askarruttavan ed. Korteniemeä tässä asiassa. Eli tällä tavalla tämä asia on asiallisesti meidän oikeusjärjestyksemme mukainen siinä viisaudessa, mikä meillä nyt on ratkaistu.

Ed. K o r t e n i e m i : Arvoisa puhemies! On totta, mitä ed. Pulliainen edellä kertoi perustuslakivaliokunnan lausunnosta. Mutta totta on myös se, että paikallinen väestö siellä on edelleen sitä mieltä, että nämä asiat, mitkä nimenomaan liittyvät vesien ja maiden omistukseen saamelaiden kotiseutualueilla, ovat lopullisesti ratkaisematta. Siellä vaaditaan, että näistä asioista tulisi tehdä perusteellinen selvitys ennen kuin lainsäädäntöä tällä tavalla, kuin nytkin kalastuslain osalta, tehdään. Tätä odotetaan. Minusta olisi ehdottoman tärkeää, että asia maa- ja vesioikeuksien osalta todellakin perusteellisesti selvitettäisiin ja lopullisesti ratkaistaisiin ensin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys laeiksi kuntoutusrahalain 31 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta sekä työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 153/1997 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 28/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 28.

Keskustelu:

Ed. Peltomäki: Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys laiksi kuntoutusrahalain 31 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta sekä työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa. Puutun jälkimmäiseen kohtaan ja osittain sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön.

Työttömyyspäivärahojen 2 markan korotusta hallitus esitti rahoitettavaksi nostamalla vähennysprosenttia, jolloin ansiosidonnaisten työttömyyspäivärahojen taso olisi leikkaantunut ja rahoitusta olisi kerätty myös sairausvakuutuslain mukaisia päivärahoja heikentämällä. Kun leikkaukset kaiken lisäksi olisivat kohdistuneet nimenomaan pieni- ja keskituloihin palkansaajiin sekä ansiosidonnaisessa työttömyysturvassa että sairaus-, äitiys- ja vanhempainpäivärahoissa eli naisvaltaisiin ryhmiin, hallituksen esitys olisi ollut sosiaalipoliittisesti kestävä. Alennus olisi ollut enimmillään noin 4 markkaa päivässä.

Valiokunta ei pitänyt tätä tarkoituksenmukaisena siltä osin, että toiselle työttömälle annettaisiin ja toiselta otettaisiin tällä tavalla rahaa. Myös työmarkkinajärjestöt kolmikantaneuvotteluissa päätyivät siihen, että tämä tulee palauttaa ennalleen, ja ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan alenemisen estämiseksi valiokunta ehdottaakin, että pykälässä tarkoitettu vähennysprosentti muutetaan 6:n sijasta 5:ksi. Näin tämä virhe, joka jo ilmeisesti hallituksessakin on havaittu, tulee korjatuksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Hallituksen esitys vuonna 1998 perittäviä sosiaaliturvamaksuja ja kansaneläkelaitoksen rahoitusta koskevaksi lainsäädännöksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 165/1997 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 29/1997 vp
Lakialoite 1, 44/1997 vp
Toivomusaloite 259, 265, 285/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 29.

Keskustelu:

Ed. A. Ojala: Herra puhemies! Ehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi vuonna 98 perittävistä sosiaaliturvamaksuista sekä kansaneläke- ja sairausvakuutuksen rahoituksesta ja rahastojärjestelyistä.

Olen kovasti pettynyt siihen, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan aikaisempaa kannanottoa, jossa todetaan, että eläkeläisten ylimääräinen sairausvakuutusmaksu tulee poistaa vähentämällä sitä penni per vuosi, ei ole hallituksen esityksessä huomioitu. Koska näin ei tapahdu, en ollenkaan ihmettele, että eläkkeensaajat kokevat nyt tulleen petetyiksi, sillä heidän tietysti odottivat eduskunnan tahdon toteutumista, kuten odotin tietysti minäkin, varsinkin kun olen asiasta tehnyt myös lakialoitteen, johon sosiaali- ja terveysvaliokunta mietinnössään vastauksen antoi ja jonka eduskunta huomioon otti.

Minusta koko ylimääräinen sairausvakuutusmaksu olisi tullut poistaa huolimatta siitä, että se tietysti vaatii aika suuren rahasumman. Kuitenkin toivon, että ensi vuonna, kun asiaa käsitellään jälleen kerran, virhe, joka tänä vuonna tehdään, tulee korjatuksi. Toivon, että työmarkkinajärjestöt eivät kovin usein enää ottaisi kantaa niiden henkilöiden tilanteeseen, jotka jo ovat eläkkeellä.

Ed. Rehula: Arvoisa puhemies! Tämän illan aikana on puhuttu useaan otteeseen siitä, että työllistämisen kynnystä pitäisi alenaa. Nyt meillä on käsittelyssämme sosiaaliturvamaksut, joitten avulla nopeinkin työllistämisen edellytykset olisi mahdollista luoda. On tietysti todettava, että nyt tehty esitys tupopöydästä eduskuntaan lennätettynä on tietysti oikean suuntainen, mutta me keskustalaiset oli-

simme halunneet ja haluamme nopeampia toimenpiteitä, koska ainakin juhlapuheissa ja tässäkin salissa samaa asiaa vuosi sitten käsiteltäessä eduskunnan lausumakin tähän on viitannut. Se ei riitä, että me kylillä ja lehtikirjoituksissamme asian perässä yksimielisiä olemme. Päätöksiä odotetaan.

Ed. Arja Ojala otti toisen asian esille, jossa joka ryhmä varmaan kokee tulleen petetyksi. Eli niin ikään eduskunta vuosi sitten lupasi, että eläkeläisten tilanteeseen sairausvakuutusmaksun alentamiseksi puututaan. Näin ei kuitenkaan ole siinä määrin käynyt kuin olisi toivottavaa. Tässäkin kohtaa ja erityisesti tässä kohtaa voi ihmetellä sitä, että asia oli tuponeuvotteluihin alistettuna, niin kuin ed. Arja Ojalakin äsken sanoi.

Kyllähän meillä tavoitteita ja esityksiä voi olla, mutta jotain niille sitten matkan varrella tuntuu tapahtuvan, kun ne tänne asti tulevat käsiteltäviksi. Työllistämisen olisi voinut huomioida tässä paremmin. Samoin eläkeläiset ansaitisivat paremman kohtelun. Tämän vuoksi keskustan valiokuntaryhmä on jättänyt asiaan vastalauseen, johon tulemme palaamaan asian toisen käsittelyn yhteydessä pykälämuutosten osalta.

Ed. Peltomäki: Herra puhemies! Minäkin olen erittäin pettynyt siihen, että edellisen hallituksen aikana eläkkeensaajille sälytettiin ylimääräinen sairausvakuutusmaksu, joka on 3 penniä korkeampi kuin palkansaajilla. Myös olen siltä osin pettynyt, että ei vielääkään löydy riittävästi määrärahoja siihen, että olisi enemmän lähdetty purkamaan eläkkeensaajien ylimääräistä sairausvakuutusmaksua. Yhden pennin pudottaminen olisi tiennyt noin 500:aa miljoonaa markkaa.

Kuten ed. A. Ojalakin totesi, sosiaali- ja terveysvaliokunnassa jo vuosi sitten teimme yksimielisen pönten siitä, että vuoden 1998 alusta pitäisi eläkkeensaajien ylimääräistä sairausvakuutusmaksua pudottaa vähintään pennillä ja sen jälkeen tehdä selvä aikataulu, missä ajassa ylimääräinen sairausvakuutusmaksu kokonaan poistetaan. Edelleenkin tästä vielä mielestäni puuttuu aikataulu, ja sen olisin todella tähän toivonut myös saatavan, missä aikataulussa asia toteutetaan.

Ed. Väistö: Herra puhemies! Me tarvitsemme välttämättä työttömyyden radikaalia alentamista, ja se edellyttää, niin kuin aiemmin

tämän illan aikana on keskusteltu, useita saman suuntaisesti vaikuttavia, työvaltaisia yrityksiä kannustavia toimenpiteitä. Lakiehdotuksella on mahdollista osaltaan edesauttaa pk-yritysten toimintaedellytyksiä, alentaa niiltä perittäviä sotumaksuja ja tukea pientä ja keskiuurta, työllistävää yritystoimintaa, niin kuin Euroopan unionin piirissäkin nähdään huippukokousta myöten tärkeäksi. Keskustan vastalauseessa nämä asiat tulevat hyvin esille. Siinähan tähdätään sellaiseen järjestelmään, jossa erityisesti työvaltaisia pienyrityksiä tuettaisiin porrastamalla sosiaaliturvamaksut tätä suosivalla tavalla.

Arvoisa puhemies! Tässä lakiehdotuksessa, niin kuin edellä on jo todettu, olisi edellytykset myös lunastaa ne lupaukset, joita eläkeläisille on annettu ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistamisesta tai ainakin keventämisestä vähintään pennillä veroäyriä, ja on valitettavaa, että hallitus ei lunasta lupaustaan tässä asiassa. Eläkeläiset varmasti kyllä hyvin tarkoin seuraavat, miten nyt menetellään, toteutuuko eduskunnan lausuma tahto vai ei.

Ed. Viitamielinen: Herra puhemies! Palkan-saajien osalta sosiaaliturvamaksujen ja Kansaneläkelaitoksen rahoitukseen tarkoitettun maksun pienentäminen on verokiilan pienentämistä, ja sen kannettavuus on tällöin itsestäänselvää. Tämän tyypillisellä toimenpiteellä kyetään alentamaan työnantajan työvoimaan kohdistuvia maksuja ja varmaankin alentamaan myös työllistämiskynnystä.

Eläkkeensaajien sairausvakuutusmaksun alentaminen merkitsee ostovoiman lisäystä, toisaalta mahdollistaa erilaisia eläkkeitten rakenteellisia uudistuksia, joihin tämä hallitus on lähtenyt turvatakseen eläkejärjestelmät myös tulevaisuudessa. Tätä linjaa on noudatettu mielestäni loogisesti.

Varsinainen ongelma on tietysti se, että silloin kun Suomi lamaan syöksyi, kustannusten peittä-miseksi sairausvakuutusmaksuja korotettiin eläkkeensaajien osalta varsin kohtuuttomalta tuntuvalla tavalla viime vaalikaudella. Siitä on turha ketään sen kummemmin osoitella sormella tai syyttää, mutta näin joka tapauksessa tapahtui. Kansan keskuudessa korotettu sairausvakuutusmaksu tunnetaan kuvaavalla nimellä raippavero.

Nyt vaaditaan, että näitä maksuja pitäisi alentaa huomattavasti radikaalimmalla tavalla kuin tässä esityksessä. Itse kannattaisin sitä,

että ensi vuonna eläkkeensaajien sv-maksu aleni pennillä, kuten ed. Peltomo totesi. Jos tätä kovempaan tahtiin ollaan valmiita, pitää kysyä, mitä ollaan valmiita leikkaamaan niistä etuuksista, joitten rahoitukseen nämä maksut kerätään.

Ed. A. Oja : Herra puhemies! Ylimääräisellä maksulla minusta ei ole mitään sosiaalipoliittisia perusteita. Sitähän on tietysti myös perusteltu valtiontalouden menojen leikkaustarpeella, kuten muistan hyvin viime kaudella eduskunnassa käydyistä keskustelusta, jolloin edellinen eduskunta tämän päätti ottaa eläkeläisten kohdalla käyttöön edellisen hallituksen esityksestä. Toivoisi kuitenkin, että tämä nyt todella kyettäisiin poistamaan, sillä uskon, että se on tämän eduskunnan yhteinen tahto.

Minä vähän olen ajatellut, onko nyt sosiaalija terveysvaliokunta kokenut tullessa ylikävellyksi, koska sitä aikataulua, joka jo aikaisemmin sovittiin, ei ole tässä enää painotettu. Minusta se on ihan ymmärrettävää, koska yksimielisyyttä varmasti valiokunnan taholla on siinä, että tämä asia saataisiin pois päiväjärjestyksestä ja, sanoisinko vähän rumasti, edellisen hallituksen tuhmia tekoja saataisiin nyt tällä kertaa vähän parannetuksi. Mutta uskon, että tämä asia on sellainen, että siihen me tulemme pakostakin palaamaan ja ehkä seuraavana vuonna saamme kokonaisen pennin, jos ei vähän yli, poistetuksi.

Ed. Puhjo : Herra puhemies! Ed. Viitamiestä mainitsi, että jos eläkkeensaajien sairausvakuutusmaksua alennetaan, joudutaan ongelmaan ja pitää karsia jostain muualta. Minun mielestäni tällaista kytkentää ei olisi syytä nykyisessä kasvavassa kansantaloudessa tehdä, vaan päinvastoin siirtää ajattelua siihen suuntaan, että ottaa rahan sieltä, mistä sitä on paljon saatavissa, eli näiltä suurfirmoilta, jotka ovat automatisoituja ja kymmenien miljardien puhtaita voittoja vuodessa näyttävät kokonaisuutena. Sieltä helposti voitaisiin tämä sairausvakuutusmaksu kerätä eikä muilta sosiaaliturvan saajilta.

Ed. Rehula : Arvoisa puhemies! Minun mielestäni kyse on siitä tahdosta, jolla työllisyyttä halutaan hoitaa, millä vakavuudella tähän koko kysymyksen suhtaudutaan. Pala palalta asioita eteenpäin vieden ei ainakaan mitään nopeita ratkaisuja ole löydettävissä. Tuntuu peräpenkistä näitä asioita seuraavana siltä, että on

niin voimakkaita tahoja, niin voimakkaita intressejä tämän talon ulkopuolella, että ne eivät tämän kovempia menetelmiä tässäkään yhteydessä mahdollista. Kyllä me kaikki hyvin tiedämme sen, että kyseessä on palapeli, jossa työllisyyden paraneminen on yksi erinomainen konsti lisätä varoja ja rahoittaa muuta toimintaa. Ihmisten toimeentulon parantaminen ja parantuminen edesauttaa kyllä kaikkea muutakin rahan pyörimistä tässä kansantaloudessa.

Ed. Viitamiestä : Arvoisa puhemies! Sosiaalidemokraatit lupasivat ennen vaaleja, että edellisen hallituksen asettamaa raippaveroa tullaan alentamaan, ja tässä on nyt kysymys siitä, että näin toimitaan. Ylimääräistä sairausvakuutusmaksua eläkkeensaajien osalta todellakin pienennetään. On eri asia toimia vastuuntuntoisesti ja kuitenkin säilyttää näistä maksujen alentamisista huolimatta sosiaaliturvan rahoitus pohja kestäväenä kuin vaatia radikaalia, kaiken poistavaa ja kaiken autuaaksi tekevää muutosta. Jos sosiaaliturvamaksuista luovutaan, silloin pitää luopua myös sosiaaliturvasta, ja onko se sitten keskustan linjan mukaista todellakin?

Ed. Puhjolle sanoisin vielä sen, että vaikka kansantalous onkin kasvussa, kiitos hyvän talouspolitiikkamme, täytyy muistaa, että valtiontalouden osalta kireät ajat ovat tähänkin asti jatkuneet ja taitavat jatkua julkisen talouden osalta vielä pitkään eteenkinpäin.

Ed. Väistö : Arvoisa puhemies! Ed. Viitamiehelle totean, että ei tässä olla vaatimassa sosiaaliturvan pohjan romuttamista. Me olemme lähteneet siitä, että nyt kansantalous kasvaa neljättä vuotta peräkkäin ja että nyt tarvitaan sellaisia radikaaleja toimenpiteitä, jotka parantavat työllisyyttä, jotka alentavat pidemmässä juoksussa veroastetta tätä kautta ja jotka mahdollistavat edelleen myös valtiontalouden paremman jaman ja velkaantumisen lopettamisen. Eli nyt pitää lähteä tähän kokonaisuuteen vaikuttamaan, ja siihen sisältyy yhtenä kohtana myös näiden II vastalauseissa ehdotettujen muutosten aikaansaaminen. Nämä tulevat aikanaan keskustan budjettivastalauseessa selkeästi esille ja siellä kerrotaan, miten kokonaisuus rakentuu ja rahoittuu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Hallituksen esitys laiksi laitteiden energiatehokkuudesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 220/1997 vp
Talousvaliokunnan mietintö 33/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 33.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Hallituksen esitys luottolaitostoiminnasta annetun lain ja sijoituspalveluyrityksistä annetun lain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 208/1997 vp
Talousvaliokunnan mietintö 34/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 34.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Hallituksen esitys laiksi maatalouden tutkimuskeskuksesta

Hallituksen esitys 198/1997 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 14/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

13) Hallituksen esitys laiksi siemenkauppalaan muuttamisesta

Hallituksen esitys 211/1997 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 15/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

14) Hallituksen esitys laiksi Opetusalan koulutuskeskuksesta

Hallituksen esitys 127/1997 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 21/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

15) Hallituksen esitys laiksi vuorotteluvapaakoikeudesta annetun lain 2 ja 17 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 203/1997 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 13/1997 vp
Lakialoite 22/1997 vp
Toivomusaloite 320, 325, 326/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan keskiviikkona 3 päivänä joulukuuta kello 0.20.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

